

L'udovít Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 31
31/2016
6. august 2016

Cena 0,50 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

NAJDRAHŠÍ ROZVOD
V DEJINÁCH EURÓPY
Strana 5.

EXPERT PETER BACO
O KRÍZE AGROREZORTU
Strana 6.

DETSKÝ PRÁZDINOVÝ RAJ
V TATRANSKOM LETOVISKU
Strana 7.

SÚŤAŽ BELANSKÁ ŠEKERA
NERAZ ZAĽALA DO ŽIVÉHO
Strana 8.

NA CHVÁLU A SLÁVU
BISKUPOVI GORAZDOVI
Strana 9.

SLOVO O SLOVENSKU

Leto už nasadilo vysoké obrátky a jednou z najfrekventovanejších tém sa stala dovolenka. Uvedomíte si to vo chvíli, keď telefonujete priateľovi, či sa podvečer nestretnete vo vašej obľúbenej reštaurácii, a on vám pokojne oznámi, že zo Sardínie to má predsa len kúsok od ruky. Zlé jazyky vravia, že slovo dovolenka je odvodené od slovného spojenia „môcť si dovoliť“. Aj podľa toho by sme mohli sortirovať ľudí. Tá čoraz menšia stredná trieda s dovolenkou jednoducho ráta tak ako každé leto. Bohužiaľ, už to nie je také ružové ako po iné roky. Vofakedy hromadne navštevovaný Egypt stratil po takzvanej „arabskej jari“ spolu s Tuniskom veľa z turistického čara. Grécko tiež stratilo v súvislosti s utečeneckou krízou veľa zo svojej príťažlivosti. Najnovšie to zavrážnilo Turecko, kde štátny prevrat prinútil aj tých najľahkovernejších dovolenkárov vážne prehodnotiť svoju dovolenkovú destináciu. Vyššej triede dovolenkárov je to jedno. Karibik, Maldívy či Belize sú zatiaľ pre nich úplne k dispozícii a honosia sa prívlastkom bezpečná destinácia. Najjednoduchšie to má väčšina Slovákov, ktorá dovolenkovú dilemu rieši pri blízkom jazere či v akvaparku, prípadne sa vyberie k prírodným na kopanice a tí šťastnejší na svoju chalupu. Zdá sa, že práve teraz sa otvára priestor pre domáci cestovný ruch. Horský záchrannár Marián Červienka povedal nedávno v rozhovore: „Tatry sa opäť dostali do kurzu. Svet je nebezpečný, takže Chorvátsko a Tatry praskajú vo švíkoch.“ Jedna z významných britských cestovných agentúr dokonca označila Slovensko za krajinu, ktorá „je bezpečná, a pritom sa tu dajú zažiť úžasné dobrodružstvá“. Teraz už ostáva len vysúkať si rukávy a zužitkovať danú situáciu. Nielen v prípade podnikateľov v cestovnom ruchu, ale najmä v prípade politikov od parlamentných až po samosprávy, aby podmienky na „turistické podnikanie“ konečne začali podporovať, a nie obmedzovať.

Maroš M. BANČEJ

V dvoch veľkých štátoch – vo Francúzsku a v Turecku – je výnimočný stav Nemecko chce inú Európu, ako bola doteraz

Dušan D. KERNÝ – Foto: ZATL

V Európe a v jej susedstve žije vyše stopäťdesiat miliónov ľudí v dvoch štátoch, kde je vyhlásený výnimočný stav – vo Francúzsku a v Turecku. Dva štáty Európskej únie – Grécko a Taliansko, sa dusia pod prílevom migrantov. Nemecko, kde je migrantov vyše milión, sa ani po krvavých atentátoch rozhodlo necúvať. Kancelárka Merkelová, zodpovedná za migračnú krízu, po roku opäť zopakovala: „Nemecko to zvládne!“

V ten istý deň kandidátka na úrad prezidenta USA Clintonová sľúbila štátom NATO jednoznačnú podporu proti hrozbám z Ruska.

NOVÁ STRATÉGIA TERORU

Panoráma medzinárodnej politiky pred schôdzkou európskych najvyšších predstaviteľov v Bratislave v septembri je o to neutušujúcejšia, že Európa čelí novej stratégii teroru. Vojná s terorom až do víťazného konca, ktorú v roku 2001 vyhlásil americký prezident G. Bush, prišla až na naše prahy. Otázku: Čo v tejto situácii robí? nemôžeme v agende úspešného chodu európskeho spoločenstva očakávať od predsedníčky krajiny, teda od Slovenska. Idey totiž prichádzajú z Berlína, podporeného Parížom. Ako sa to prejaví počas slovenského predsedníctva? Ministri zahraničných vecí zakladateľských štátov EÚ vydali dokument pod názvom Za silnejšiu Európu v svete neistôt. Je to prepracovaný projekt, nemecká odpoveď na vystúpenie Británie z Únie.

ODPOVEĎ NA HROZBY

Projekt nedvojzmyselne hovoriaci o „zodpovednosti Francúzska a Nemecka posilniť súdržnosť v Európskej únii“ bol prednesený v Prahe na stretnutí nemeckého ministra zahraničných vecí s predstaviteľmi Vyšehradskej štvorky. České ministerstvo zahraničných

Výnimočný stav prináša mnoho obmedzení pre občanov a stálu policajnú pohotovosť.

vecí nezverejnili preklad, záujemcov odkazuje na nemecké alebo francúzske ministerstvá. Kritici pritom tvrdia, že ide o vytváranie európskeho superštátu. Berlín a Paríž ide o „spoločnú odpoveď na vonkajšie i vnútorné hrozby, na vytvorenie stabilného rámca spolupráce“. To okrem iného znamená „zdieleňú víziu Európy ako bezpečnostnej únie, teda Európskej únie a Európskeho bezpečnostného poriadku, toto je kľúčové pre európsky projekt“.

Z doterajšej prenesenej suverenity ide teraz aj o to prijať prenesenú bezpečnosť. Doteraz prenesená suverenity znamenala prenos suverenných práv národných štátov na nadnárodné inštitúcie.

PREMENA ÚNIE

Zdieľaná bezpečnosť teda znamená určenie strategických cieľov zahraničnopolitickej a bezpečnostnej politiky, spoločnú analýzu a spoločný postup EÚ na základe expertíz spoločnej

európskej spravodajskej služby s príspevom inštitúcií mimo EÚ. Nejde o zásadnú zmenu, ale premenu. Európska rada, teda orgán, ktorej teraz predsedá R. Fico, by sa mala schádzať raz ročne a rozhodovať už ako European Security Council, teda Európska bezpečnostná rada. A zrejme bude mať aj iného predsedu. Zdieľaná spoločná politika sa dotýka armád, spravodajských služieb, národné štáty sa teda plne podriadia európskym strategickým záujmom. Projekt hovorí o „jednotnom postupe v európskej azylovej a migračnej politike, ale aj v ekonomickej a menovej únii“. Veľmi podrobne sa zaoberá úlohou eura a menovej únie ako nástroja pre všestranné prehlbenie integrácie.

Je to ucelený projekt novej podoby Únie. Sociálna oblasť sa v nej spomína len v niekoľkých riadkoch na záver. Spoločný nemecko-francúzsky projekt je dlho pripravovanou strategickou odpoveďou Nemecka na vystúpenie Británie z EÚ. Zverejnili ho hneď vzápätí po brexite. Potvrzuje slová predsedu vlády R. Fica po návrate z Berlína zo stretnutia s kancelárkou Merkelovou pred britským referendum. Vtedy v uzavretom kruhu povedal: „V Berlíne nikto neráta so zotrvaním Británie v EÚ. Berlín bol pripravený. Teraz vidno ako a na čo.“

3 OTÁZKY PRE:

Šárku SKALÁKOVÚ, autorku ojedinelej ankety u našich susedov

Čo vie česká mládež o L'udovítovi Štúrovi

• Čo vás priviedlo na myšlienku urobiť medzi českou vysokoškolskou mládežou, ktorá má špecializáciu na technické odbory, anketu o L'udovítovi Štúrovi?

Keď sa vlni hovorilo o dvestoročnici L'udovíta Štúra, ktorého politický život je spätý aj s Prahou, zišlo mi na um urobiť anketu, čo o ňom vedia mladí ľudia v Česku. Osobitne študenti a absolventi odborov nehumanitného zamerania. Zistiť, čo o ňom vedia a čo si o ňom myslia „bežní“ dnešní mladí Česi, veď mnohí sa narodili po roku 1993 a väčšina už nezažila obdobie predtým. Prítom Slovensko je vlastne poslednou krajinou, ku ktorej Česi cítia niečo ako slovenskú vzájomnosť..., a práve slovenská vzájomnosť ma zaujímala...

• Našli ste pochopenie pre tento nápad, ktorý bol vlastne v českom mediálnom svete ojedinelý?

Áno, dostala som priestor na vlnách stanice Vltava, čo je obdoba slovenského rozhlasového Devína. V podtexte ankety bolo vlastne vypátrať či nenásilne získať obraz o vzťahu našich národov, aj to, akú predstavu o tejto koexistencii a slovenskej vzájomnosti majú mladí ľudia. Odpovede ankety boli, ako to už býva, pozoruhodné. Isteže boli takí, ktorí odpovedať nevedeli, ba aj takí, ktorí kládli Štúra do obdobia Slovenského národného povstania. Je však zrejme, že polovica 19. storočia nám nie je taká vzdialená. Vtedy českí a slovenskí buditelia

bojovali proti maďarizácii či ponemčeniu. Dá sa to porovnať s dnešnou kultúrnou globalizáciou.

• Vníma to tak nová česká generácia?

Štúr a štúrovci mali impozantné vzdelanie a jazykové znalosti, pred spoločenským postupom dali prednosť národnej ideji. Pre dnešných mladých ľudí globalizácia nie je hrozba, moderné je byť Európanom, a ešte lepšie svetoobčanom, sú racionálni, bez ilúzií, akoby chýbali pre mladost' typické ideály, azda by som aj povedala, že akoby predčasne zostarli...

Zhovárať sa Dušan D. KERNÝ
Foto: autor

V SNN 32 – 33/2016
SI PREČITATE

- Potulky po Slovensku: V dedinách okolo riečky Oľšavy ešte počuť rýdze abovské nárečie
- Kaštieľom na Zemplíne azda viac ako čas ublížila ideológia triedneho boja s vykorisťovateľmi
- Počet udelených výnimiek pre Židov utajovala samotná prezidentská kancelária J. Tisa

Európska únia si nedokáže definovať vlastnú civilizačnú bázu Stále nevieme, čo sa to v Európe deje?

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív SNN

Keď podpredseda SNS a poslanec NR SR Anton Hrnko otvoril otázku koncesionárskych poplatkov pre RTVS, zdalo sa, že konečne sa začne riešiť problém tejto verejnoprávnej inštitúcie. No myšlienka ako prišla, tak aj odišla, aj keď verejnosť sa neraz ohradila voči nedodržaniu zákona o RTVS. Nič nepomohlo. Jedným z problémov je aj obsadenie diskusných relácií moderátormi. V rozhlase sa nepočúvateľným stal Branislav Dobšínsky, ktorý nestačí (a ani nechce) spracovať informácie hosta v štúdiu a nástojčivo trvá na vypíňaní vlastných konštruktov.

Nedávno to predviedol v relácii Z prvej ruky s europoslancami Borisom Zalom a Richardom Sulikom. Európa sa utápa v problémoch, ktoré nevie ani pomenovať. Na jednej strane nemecká kancelárka Angela Merkelová víta v Únii imigrantov, na druhej Veľká Británia z nej odchádza. Turecko, ktoré sa roky usiluje vstúpiť do spoločenstva, predvedie zvláštny štátny prevrat, po ktorom sa začnú uplatňovať vopred pripravené zoznamy „pučistov“. No kým Britom prekážala strata slobody v Únii i deficit demokracie v jej riadení, Turecko demonštruje svoje autoritatívne predstavy o riadení štátu. A na Slovensku sa dohadujeme

o tom, čo vlastne tvorí základ našej civilizácie...

■ ÚTOČIA ISLAMISTI

Množstvo útokov na civilné obyvateľstvo v západnej Európe spáchali migranti, ktorých spája islam. Ide teda v súčasnosti o vojnu medzi náboženstvami alebo medzi civilizáciami? A čo charakterizuje civilizáciu migrantov a našu európsku? Kým si nezodpovieme na tieto otázky, nemôžeme nájsť riešenie.

Zala aj Sulík sa usilovali zaujať stanovisko k aktuálnemu daniu v EÚ, no moderátor ich obral o veľa času. Treba tiež povedať, že výber hostí v štúdiu tiež nebol reprezentatívny. Zala ani Sulík nepredstavujú konzer-

vatívne krídlo politiky. Socialista Zala či liberál Sulík nie sú nositeľmi tradičných európskych hodnôt. A už vôbec nie slovenských. Nevidieť, že turecký prezident Erdogan už dlhší čas islamizuje politiku štátu, môže len ignorovať, nie politik. Nalievanie peňazí Turecku za ochranu pred utečencami poriadne ponížilo Európanov. Ak nie sme schopní pomenovať problém, ako ho môžeme riešiť? Máme si zvyknúť, ako hovorí poslanec Juraj Droba (SaS), žiť s terorizmom? Dokedy?

■ KONFLIKT ČI VOJNA?

Islam je priamym ohrozením našej civilizácie, tvrdí Sulík. Ale nedokáže povedať, či ide o vojnu medzi náboženstvami, alebo nie. Zala neprípúšťa

Kritiky na moderátorské výkony a spravodajské relácie v rozhlase pribúda.

vojnu náboženstiev, aj keď podstata civilizácie spočíva na náboženskom základe. Európska na kresťanstve. Európania najmenej od osvietenstva deštruuju svoju civilizačnú základňu. Sami. Napokon aj ostatné trendy zavádzania rodovej rovnosti sú dôkazom toho, že Európania sa podvolili genocídnym projektom.

Európska únia je skvelý projekt pre pár vyvolených. Skvelé platy poslancov a ich asistentov, úradníkov

a nikým nevolené riadiace štruktúry. Poznáme aj z našej skúsenosti, že poslušní nikdy neostanú bez dobre plateného miesta. Únia vždy niečo nájde, či vytvorí. Veď daňoví poplatníci členských štátov to zaplatia. Tolko sa hovorí o transparentnosti v politike, no tí, čo ju vyžadujú, sa nachádzajú v úplnej anonymite. Nemôžeme sa čudovať, že chudobnieme každým dňom viac a viac. A RTVS ďalej pracuje v režime odporujúcom ústave.

Takmer najnižšie príjmy a skoro najdrahšie potraviny v Únii Na slovenskej bedači sa dobre zarába

Ivan BROŽÍK – Foto: ZATL

Všade naokolo v zahraničí sú potraviny lacnejšie ako na Slovensku. Možno iba v Rakúsku sú drahšie až o dvadsať percent, ale iba nominálne. Rakúšania totiž majú o vyše štyristo percent vyššie priemerné príjmy ako Slovinci. V cenách sme naozaj európske Švajčiarsko.

Delegácie štátov, ktoré prichádzajú na pracovné stretnutia do Bratislavy počas predsedníctva Slovenska, si všimajú mnoho faktov. Povedzme aj to, že Slováci dokážu neuveriteľne skromne nakupovať za málo peňazí. Bodaj by nie. V Českej republike a v Maďarsku sú súčasné ceny potravín nižšie o desatinu ako u nás, v Poľsku dokonca až o jednu pätinu. Nižšie ceny potravín sú dokonca až v siedmich krajinách európskej dvadsiatimičty. V porovnaní s krajinami V4 sú však potraviny na Slovensku jednoznačne najdrahšie. Vplyva to z údajov Eurostatu.

V Poľsku nielenže majú vlastné

Lacné potraviny na poľských trhoviskách lákajú aj Slovákov na nákupnú turistiku.

produkty, ale niektoré druhy potravín a nealkoholických nápojov sú dokonca až o tridsať percent lacnejšie ako na Slovensku. Je teda zrejme, že Slovákom z prihraničných oblastí sa nákupy u susedov naozaj opláti. To znamená, že náš štátny rozpočet je ochudobnený o značnú časť DPH z potravín. Keď k tomu pripočítame, že pri každom rodinnom nákupe v zahraničí ešte naplníme až po hrdlo palivovú nádrž v aute, ide určite o obrovské ekonomické straty, čo zrejme u nás asi nikomu neprekáža.

Všade v okolitých krajinách sa nájde sortiment tovaru, ktorý je výhodnejší či menej výhodný. U nás je však pri tomto porovnaní nevýhodné všetko, čo sa predáva v predajniach s potravinami. Pripomeňme, že napríklad v Poľsku sú oleje a tuky lacnejšie až o štyridsaťtri percent ako u nás. Pritom tamojšia priemerná mzda je len o dvadsať eur za mesiac nižšia ako naša.

■ FENOMÉN MZDY

Rozdiely v priemernom plate medzi krajinami Európskej únie sú

priepastné. Aj keď až šesť z nich nemá určenú napríklad minimálnu mzdu, ukazuje sa, že tento ukazovateľ nemusí byť vždy priamo spojený aj s priemernou mzdou. Veľký je aj rozdiel medzi tzv. hrubou mzdou a čistou mzdou, pretože v každej členskej krajine EÚ môže byť iná výška odvodov a daní, ktoré sa musia ešte od hrubej mzdy odrátať. Napriek tomu je však úplne zrejme, že Slovensko v rámci ostatných krajín stále zaostáva.

■ PSYCHOLÓGIA NÁKUPOV

Ak idete nakupovať, urobte si plán nákupu. Nenechajte sa zlákať tovarmi, ktoré sú vystavené v regáloch vo výške vašich očí a nepodľahnite klamu zvanému „akcia“! Kvalitné čerstvé a lacnejšie potraviny nájdete spravidla v odľahlejšej časti hypermarketu a určite nie v prvých radoch na regáli, ale až v jeho hĺbinách. Predajca totiž má záujem, aby ste prioritne kúpili to, čo on potrebuje predat', a nie to, čo vy potrebujete jesť. Keď sa to naučíte, získate zhruba desať percent nákladov za váš bežný nákup naspäť.

VŠIMLI SME SI

Milan Augustín patrí medzi spisovateľov, ktorých autorský záber je postupom rokov úctyhodný. Autor vyše dvadsiatich kníh literatúry faktu, ale aj beletrie či odborných štúdií prešiel od kníh venujúcich sa baníctvu a ťažbe farebných a drahých kovov na Slovensku cez zasvätené knihy o starovekom Egypte až po geopolitiku inšpirované príbehmi na pomedzí beletrie a literatúry faktu. O ostatnej z nich – knihe Vtedy na Malecône, sme v SNN písali nedávno.

Geopolitika vo Svätom Antone

Milan AUGUSTÍN

Milan Augustín sa narodil v Banskej Štiavnici. Ako absolvent banskej priemyslovky zažil tamojšie podzemie počas niekoľkých rokov, aby neskôr absolvoval Umenovedu na UK v Bratislave. Intenzívnym výskumom v teréne a štúdiom materiálov v archívoch, často v zahraničí na svojich početných cestách prakticky po celom svete, sa vypracoval na jedného z najzaujímavejších autorov literatúry faktu na Slovensku. Od Veľkonočného ostrova po Egypt, od Štiavnice po Francúzsko Polynéziu a medzitým Vietnam či Kuba. Práve Kuba bola pre Milana Augustína inšpiráciou pre knihu Vtedy na Malecône, ktorú prezentoval nedávno v Múzeu vo Svätom Antone za účasti početného publika, zloženého nielen z milovníkov literatúry faktu, ale aj z profesionálnych historikov, diplomatov a politikov. Kniha totiž nie je len príbehom Kuby a jej cesty z kolónie k samostatnosti. Je aj širším obrazom geopolitických pohybov na americkom, európskom a africkom kontinente v priebehu druhej polovice dvadsiateho storočia. Prozaik, vysokoškolský pedagóg Peter Valček pri prezentácii povedal: „Čo sa dnes vôkol nás deje, nie je nič iné len neľútostný boj o holý ľudský intelekt. Všetci sme jeho účastníkmi a je to otázka prežitia. Milan Augustín už desaťročia ukazuje svojím dielom pre niektorých nepohodlnú a drsnú pravdu. Všetko je v ľudských rukách.“ Veríme, že dlhoročný člen Matice slovenskej, ktorý bol prednedávnom vyznamenaný striebornou medailou MS, má vo svojom autorskom diári aj ďalšie podobne podnetné knihy.

(mab)

Majolika zanikla, ale Modra sa keramikárskej tradície nevzdáva Vdýchli mnohotvárnny život hline

Stupavčan Ferdiš Kostka stojí na začiatku našej keramickej figurálnej plastiky. Jeho „básne z hliny“ úspešne obišli svetové výstavy a ich autor ako vôbec prvý u nás získal už v roku 1946 titul národný umelec. Na živú habánsku tradíciu fajansy nadviazal neskôr ďalší národný umelec Ignác Bizmayer, ktorého dielo predstavuje galéria v jednej z modranských kruhových báš pomenovaná po tomto skvelom umelcovi.

Popri týchto vynikajúcich osobnostiach vyrástla na Slovensku celá plejáda ďalších výtvarných umelcov keramikárov, ktorí predlžujú kontinuitu tejto aj svetom rešpektovanej tradície a tvorivo ju obohacujú o vlastné prístupy a štýlotvorné charakteristiky.

Malokarpatské múzeum v Pezinku pri príležitosti šesťdesiateho piateho výročia úmrtia predstavuje počas letných mesiacov dielo zakladateľskej osobnosti F. Kostka na výstave Život v dielach figuralistov, kde nosnú tému a kongratulačný koncept dopĺňajú práce ďalších vyše dvadsiatich keramikárov figuralistov.

F. Kostka tiež pochádzal z početnej, pôvodom habánskej rodiny a remeslu sa priučal u svojho staršieho brata. Jeho rozvetvená tvorba je vlastne polstoročnou kronikou začiatku 20. storočia, každodenného života regiónu, oslavou práce, remeselných a zvykoslovných tradícií Stupavy a okolia. V jeho dielni sa vyučil aj neskorší zakladateľ slovenského moderného sochárstva, národný umelec Jozef Kostka.

„Každý rok pri príležitosti organizovania Keramickej trhov v Pezinku je v našom múzeu inštalovaná výstava, ktorá predstavuje keramic-

tvorbu,“ uviedla k aktuálnej expozícii etnografka Malokarpatského múzea v Pezinku PhDr. Dana Kopálová.

ČO INÍ NEPÍŠU

Ferdiš KOSTKA vo svojom ateliéri.

„Táto forma prezentovania hlinených výrobkov chce tiež podporiť mladých ľudí k ich vlastnej tvorbe, chce v nich prebudiť kreativitu a potrebu využívať naplno svoju predstavivosť.“

A vystavené artefakty na to dávajú nemalo podnetov, keďže návštevníci sa tu môžu až do konca augusta tohto roku stretnúť s motívmi zbojníkov, remeselníkov, hudobníkov, fiktívnych bytostí, s hrdinami mýtov i rozprávok, ako ich stvárnili šikovné ruky M. Kostkovej, I. Bizmayera, H. Landsfelda, M. Škarčáka, J. Franka, M. Hanuskovej, F. Hubeka a ďalších tak, aby boli zastúpené všetky rozhodujúce osobnosti i oblasti.

Potvrdila to aj doktorka Kopálová, ktorá k zámeru spomínanej výstavy popri poďakovaní za ústretovosť autorom i majiteľom zbierok dodala: „Výstava je unikátna najmä svojím záberom. Nie je totiž jednoduché zozbierať také množstvo materiálu od takého množstva autorov. Zahŕňa umelcov, ktorí spadajú pod región Bratislava-vidiek, ale sú tu zastúpené aj známe osobnosti z iných oblastí. Mnohí sa vyučili v Slovenskej ľudovej majolike v Modre, prípadne využili svoj prirodzený talent, presadili sa a stali sa rešpektovanými osobnosťami známymi aj v širšom okolí.“

Výstava Život v dielach figuralistov potrvá do 28. augusta 2016.

Patricia BRESTOVANSKÁ

História je vždy len jedna

Eva ZELENAYOVÁ

Rozličné prieskumy verejnej mienky ukázali, že mladí ľudia takmer nepoznajú historické udalosti, ktoré mali veľký celospoločenský význam. Mnohí nevedia skoro nič o roku 1989 a o predchádzajúcom režime. Nevedia nič o vzniku štátu, nepoznajú tých, čo zaň bojovali v dávnejších i novších časoch, nepočuli o slovenských martýroch... Nečudo, veď dokonca bývalý predseda NR SR Pavol Hrušovský sa verejne vyjadril, že Slováci nemajú dejiny!

Predseda NR SR Andrej Danko prišiel s iniciatívou, aby sa návšteva koncentračných táborov a múzea holokaustu stala povinnou súčasťou vyučovacieho procesu. Za dobrú označil aj myšlienku Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja, aby sa súčasťou vzdelávacieho procesu stali povinné návštevy pamätných miest na zločiny komunistického režimu. Organizácia

vychádzala z poznatkov medzi mladými ľuďmi, ktorí o období nástupu komunizmu a o jeho obetiach nevedia takmer nič. Pritom Česko-Slovensko evidovalo dvestopäťdesiat tisíc politických väzňov, popravených bolo dvestoštyridsaťjeden osôb a štyristo zastreli na úteku cez železnú oponu.

Opozícia v apríli vyzvala vládu, aby do učebného plánu stredoškôľ zaradila povinnú návštevu koncentračného tábora v Auschwitz-Birkenau. Iniciátor návrhu a nezaradený poslanec NR SR Zsolt Simon argumentoval tým, že je nevyhnutné niečo urobiť proti nárastu fašizmu a extrémizmu medzi mladými ľuďmi, že treba začať poznaním histórie a prevenciou. Otázka znie – akéj histórie? Jej doterajší neúplný výklad nikomu nepomáha. Najmä ak spoločnosť má skutočný záujem vykoreniť z verejného života nenávisť a intoleranciu.

Ak by sme mali akceptovať názor Hrušovského, tak z dejepisu by sme mohli Slovensko celkom vylúčiť. Ibaže národ, ktorý jestvuje, musí mať svoju históriu. A nezáleží na tom, či v minulosti žil v nejakom štátnom útvere, alebo nie. Napokon,

KOMENTÁR

na Slovensku jestvuje množstvo historických ústavov a máme i Slovenský historický ústav v Ríme. Napriek tomu historické vedomie obyvateľstva je na veľmi nízkej úrovni. Napríklad diskusia pod článkom TA SR, v ktorom sa A. Danko vyjadril, že je potrebné pripomínať si aj obeť komunizmu, dokazuje, že svoju históriu vôbec nepoznáme a treba s tým niečo urobiť. Je pravda, že aktuálna súčasnosť je taká drsná, že ľudia začínajú byť alergickí na akademicke diskusie. Ale kto ak nie obča-

nia voliaci politikov, ktorí si z politiky urobili biznis a zábavu? Ako môže Richard Sulík pozývať na stranický míting prostredníctvom verejnoprávneho rozhlasu? V situácii vybičovanej emóciami ľudia strácajú zmysel pre seriózne uvažovanie.

Potom na obdobie, v ktorom sa režim dopúšťal justičných vražd, čitateľ pokojne zareaguje: „Za celé obdobie socializmu sa toľko svinstva nenahromadilo na Slovensku, nezažili sme toľko bezprávia, gangstrov, vlastne jedine gangstrov, nenapáchali ľudia toľko samovrážd ako dnes.“ Za celé obdobie... Nuž, ak bol čitateľ ateista, bez vlastného názoru, spokojný s komunistickým vedením štátu, spokojný s cenzúrou v médiách, so svojim funkčným zaradením, s nemožnosťou kariérne rásť bez straníckej knižky, ak nemal nikoho v rodine, kto bol popravený len preto, že si želel pokračovanie Slovenskej republiky a bol proti obnoveniu Česko-Slovenska, že bol popravený preto, lebo pomohol švagrovi k úteku za hranice... Nebolo to tak dávno a zabudli sme. Aj preto treba pripomínať obdobie diktatúry proletariátu, aby sme nezabudli, že mala aj obeť.

Iba človek, ktorý nepozná históriu svojho národa, môže reago-

vať podobným spôsobom. A treba povedať, že takmer všetky príspevky pod spomínaným článkom boli negatívne. Takže, čo s našou históriou? Vrátime ju do škôl v ucelenej podobe? Bude sa mládež učiť o zverstvách nacizmu, komunizmu, ale aj o období rokov 1945 – 1948, ktoré sa i v našej histórii nespomína vôbec? Pritom išlo o obdobie tvrdého revanšu českej reprezentácie za Slovenskú republiku. Mládež by sa mala učiť aj o obsadení Slovenska v noci z 9. na 10. marca 1939 českými jednotkami. Lebo nešlo o nič menej než o to, aby sa slovenská samostatnosť zrodila s pomocou Hitlera, nie „vlastnou ústavnou vôľou“. Potom už nikdy sa nebude môcť pred svetovými fórami zdôvodniť, prečo treba obnoviť Československú republiku, napísal vo svojich Pamätiach L. K. Feierabend, jeden z troch hlavných činiteľov unhoštskej schôdze, na ktorej sa rozhodlo o zákroku proti Slovensku. Dodnes ide o dobre utajovanú kapitolu slovenských dejín, ktorú opisuje Pavol Čarnogurský v knižke Súboj s komunizmom 2.

Je toho mnoho, čo by sa malo stať predmetom vyučovacieho procesu, aby sme spoznali vlastnú históriu a boli vnímaví na ukrojovanie slobody.

Postať v priesečníku rozumu

Ivan BROŽÍK

Spoločnosť sa rada delí. Na takých, onakých, tých a iných. Vlastne – kto je tá spoločnosť? A je správne pri takomto zamyslení používať zvrtnú podobu „sa“? Teraz by bolo možné pridať zopár ďalších otázok, napríklad komu a čomu vyhovuje, ak sa spoločnosť delí, ak sa rozdeľujú názory, triestia postoje?

Nie, nesmie sa nám cnieť za čiasmi uniformity, najmä názorovej, ale treba vedieť rozlíšiť, kedy ide o ich pluralitu a kedy o roztrieštenosť. Lebo roztrieštenosť znamená oslabenie, znamená pozíciu v zákope. Znamená menšie riziko ako jednotnosť.

Niekedy sa akýmsi zázrakom podarí človeku pobudnúť v bode, ktorý pokojne možno nazvať priesečníkom rozumu. To sa stáva väčšinou vtedy, ak spolupracuje ruka v ruke tolerancia a záujem. Ako nedávno – 17. júla na Skalke nad Váhom. Bolo to síce pút-

nické stretnutie veriacich, išlo o veľkú udalosť v živote cirkvi – najmä Nitrianskej diecézy, ale zaznela tam homília, ktorá má čo povedať aj ľuďom žijúcim podľa „svetskejších“ názorov.

Pritomným sa prihováral páter Ďačok. Prihováral a otváral im oči.

POZNÁMKA

Dúfajme, lebo inak by bola obrovská škoda ho iba počúvať, ale nepočúvnuť.

Nemôžeme ľuďom zabrániť, aby spoznávali pravdu. Aby sa snažili žiť pravdou a pre pravdu. „ale pripravme ich o čas, aby nemali čas budovať si k nej vzťah...“

„... Zabráňte im tráviť čas s deťmi. Keď sa ich rodiny rozpadnú, nebude už v ich domovoch úniku od pracovného stresu! Pôsobte neustále na ich myseľ, aby nepočuli ten tichý, nenápadný hlas. Zlákať ich, aby si na ces-

tách neustále púšťali rádio, aby mali doma stále zapnuté televízory, DVD prehrávače a počítače, a dohľadnite na to, aby v každom obchode a reštaurácii stále vyhrávala svetská hudba... Dbajte, aby mali na stolíkoch pri káve množstvo časopisov a novín. Dvadsaťštyri hodín denne útočte na ich mozog správami. Vyrušujte ich bilbordmi. Naplňte ich e-mailové schránky hlúpostami, katalógmi tovarov, tipovaniami a všelijakými novinkami a ponukami zliav a výrobkov, služieb zdarma a falošnými nádejami. V novinách, časopisoch a v televízii stále ukazujte štíhle pekné modelky, aby ich muži začali veriť, že najdôležitejšia je vonkajšia krása, a aby začali byť nespokojní so svojimi manželkami. Snažte sa, aby boli manželky príliš unavené, aby nemohli poskytnúť mužom to, čo od nich požadujú. ... Keď nedajú svojim manželom potrebnú lásku, začnú

si ju hľadať inde... Dajte im aj Santu Clausa, aby ste ich odviekli od vysvetlenia skutočného zmyslu Vianoc ich deťom... Snažte sa, aby sa z rekreácií vracali vyčerpaní. Zamestnávajte ich, aby nemali čas ísť do prírody a premýšľať...“

Páter Ďačok ešte dlho pokračoval, ale! Tu by bolo treba zastaviť sa v čítaní a hádam sa aj zamyslieť. Konečne zamyslieť. Konečne začať opäť používať vlastnú hlavu, vlastné poznanie, začať žiť vlastný život.

Možno sme si to totiž ešte mnohí ani nestihli všimnúť, ale už roky sa ktosi či čosi usiluje, aby sme ako občania nemysleli vôbec. To je totiž najlepšia cesta, ako na nás zbohatnúť. Nevšímavý a nemysliaci strpí všetko.

Teda nie úteky z reality, ako sa mnohí chvália, že ich oslobodzujúco zvládajú. Sú na hlbokom omyle – sú to úteky do samovražednej tmy. Práve k skutočnému životu sa nám treba navrátiť, k jeho plnokrvnému zmyslu, hodnotám i poslaniu.

Bolo by u nás na Slovensku menej podvodov, menej zločinstiev, menej klamstiev, korupcie i menej tých „blahoslavených chudobných duchom“. Tak znie odkaz z priesečníka rozumu zo Skalke nad Váhom.

SPOZA OPONY

O tom, že jestvuje nejaký Lipovec kdesi v strede Ukrajiny, som nemal ani potuchy. Keď sa otvorila možnosť ísť hore, dolu vyše tritisíc kilometrov, povedal som si, že uvidím kus Ukrajiny – štátu, o ktorom sa hovorí. Postupne som zistil, že až od roku 2007 dodnes vychádzajú vôbec prvé súborné knihy s vierohodnými faktami o účasti slovenskej armády na Hitlerovom pláne zničiť Sovietsky zväz.

V Lipovci, rovno mesiac po začiatku krvavého ťaženia, utrpeli slovenské jednotky najväčšie straty počas všetkých rokov vojny. Vojenský cintorín sa nezachoval, ale pamätník slovenským vojakom áno. Pretrval viac ako všetky sochy Lenina na okolí. Je to jediný takýto zachovaný pamätník, ktorý slovenská armáda má. Zachoval sa, pretože ho miestni nedovolili zrúcať.

Tabu o bojoch slovenskej armády na východnom fronte v našej literatúre prelomil jediný slovenský prozaik, ktorý bol slovenským PEN klubom navrhnutý do zoznamu kan-

didátov na Nobelovu cenu za literatúru – matičiar Ladislav Ťažký. Dnes som jediný žijúci svedok, ako v dňoch zjednocovania Nemecka bol Laco Ťažký v Berlíne vo vydavateľstve Der

Prečo som vlastne bol v Lipovci

Dušan D. KERNÝ

Nation. Práve tam vyšiel jeho vojnový epos o osudoch slovenských vojakov. Nemecký preklad knihy ako oko v hlave opatrovali pred nepriazňou enderáckej vrchnosti, keďže išlo o u nás zakázaného autora. A vydali ho, až keď bývalý režim vo východnom Nemecku a u nás nebol.

„Viete, museli sme tú knihu uchrániť. Keď som ju čítal ja, spoznal som všetky okolnosti, všetko je pravdivo vykreslené, veď ja som bol ten nemecký dôstojník, ktorého vykresľujete, spoznal som sa. Je to silný, veľký román a je dobre,

že je prístupný v nemčine, jeho sila nevyprchala. Je to neoddeliteľná súčasť európskej literatúry a európskej pamäti.“ Odznelo to ako ospravedlnenie a ruka podaná na zmierenie,

– napísal knihu, v ktorej vzdal hold slovenským vojakom, slovenskej armáde, teda bývalým protivníkom. Je to jediná takáto kniha o Slovensku z pera nemeckého, vtedy zápa-

donemeckého autora. A jediná kniha na Západe vôbec. Kniha doteraz neprekonaná a s porozumením pre Slovensko. Nemeck sa nevyrovnával len sám so sebou. Táto kniha dlhé roky ostávala na Slovensku nepovšimnutá, priam zatajená. Lebo hovorila pravdu, fakty o úlohe slovenskej armády v SNP. Robila tak prelomovo v časoch, keď celá oficiálna verzia vrátane prác dodnes činných historikov hovorila niečo úplne iné. Okrem toho je to kniha čítavá, opisujúca scény priam ako z akčných filmových trhákov.

Na tých vyše tritisíc kilometrov Ukrajinou som sa vydal aj z osobného dôvodu, kvôli strýkovi. Nikdy sa v našej rodine siedmich súrodencov – jednej dcéry a šiestich bratov – a kráľu detí, vnukov a pravnukov, o bratrancoch z prvého a druhého kolena ani nehovoril, o ňom nehovorilo. Ba tajilo sa to. Bolo to niečo, čo nejestvovalo, čo nebolo. Jeden z chlapcov, práve odvedený mládenec, ktorý nikdy nebol ďalej od mestečka, kde sa narodil, bol v prvej línii slovenskej pechoty, ktorá šla s valiacou sa nemeckou armádou cez Ukrajinu a Rusko. Stále rozmýšľal iba o tom, ako sa vyhnúť zraneniu. Bál sa celý čas, mal strach. Kdesi pri Azovskom mori sa však dostali do delostreleckej a mínometnej paľby, pôda im horela pod nohami, topili sa... Vrátil sa domov ako invalid. Nebolo to zranenie, zničilo ho prežitie – to, čo videl. Zomrel v psychiatrickej liečebni. Som jediný žijúci svedok. Len mne dieťaťu rozprával o hrôzach uprostred nekonečných, do diaľky sa ťahajúcich žltých obilných polí..., ako tam nejst', keď dozrieva pšenica...

SEBAOBRAHA

Počítačová hra Pokémon GO, aplikovaná do mobilných telefónov, trhá rekordy, aj keď spočiatku bola dostupná len v niektorých štátoch. Nedávno sa dostala do Českej republiky a vzápätí aj k nám. Funguje na princípe tzv. rozšírenej reality, keď zasazuje virtuálne postavičky do reálnych miest pomocou mobilnej aplikácie. Pri ich získavaní sa už za krátky vyskytli tie najbizarnejšie situácie.

Pokémoniáda

Mobilná aplikácia Pokémon Go bola napokon prístupná aj v Japonsku, kde ju vytvorili. Videohra, ktorá mala svetovú premiéru 6. júla, bola spočiatku dostupná v tridsiatich štátoch, v krajine vychádzajúceho slnka však nie, lebo tvorcovia čakali, ako sa prejavi v zahraničí, až potom ju spustili aj doma. Niektorých hráčov pohltila hra Pokémon Go do takej miery, že stratili pojem o tom, kde sa práve nachádzajú. Japonská vláda preto vyzvala ľudí, aby boli v tejto súvislosti opatrní.

Prvým oficiálnym partnerom hry v Japonsku sa stala sieť rýchleho občerstvenia McDonald's, ktorá zmenila takmer tritisíc tamojších prevádzok na pokémonske telocvične, kde hráči môžu hrať proti sebe. Aplikácia je založená na prenášaní počítačovo vytvorených pokémonov do skutočných lokalít, ktoré používateľ sníma pomocou kamier smartfónov. Hráči tak môžu pátrať po týchto postavách v reálnom prostredí.

Izraelská armáda zakázala vojakom hrať túto novú hru na vojenských základniach. Rizikom je práve aplikácia na použitie kamier v smartfónoch pri hraní hry. Kuvajtské ministerstvo vnútra varovalo užívateľov novej hry pred fotografovaním akýchkoľvek významných vládných, vojenských či bezpečnostných zariadení emirátu. Osobitne im tiež zakázalo hľadať za pomoci kamery virtuálne postavičky hry v mešitách, nákupných centrách a ropných zariadeniach. Indonézska polícia zadržala nedávno Francúza, ktorý v zápale hry vstúpil do areálu vojenskej základne. Muža po niekoľkých hodinách prepustili, pretože bolo očividné, že do komplexu vstúpil neúmyselne, keď počas behu lovil pokémona. Hráčov populárnej hry varovali aj v Bosne, aby sa vyhli oblastiam, kde sa ešte stále nachádzajú pozemné míny z občianskej vojny v deväťdesiatych rokoch. Varovanie vydala odmienvacia spoločnosť po tom, ako sa dozvedela, že hra zaviedla hráčov na nebezpečné miesta.

Hra môže mať vážne negatívne následky, ak ľudia nebudú pozornejší. Neustále sa objavujú nové prípady, keď sa mnohí zranili následkom neustáleho pozerania na obrazovky svojich telefónov, a pritom ignorovali, čo sa deje okolo nich. Keďže hra Pokémon GO núti človeka neustále sa pohybovať, mal by si dávať pozor na prostredie, kam ho hra dostane.

Hráč Pokémon Go z Veľkej Británie zavolať na tiesňovú linku, aby na políciu ohlásil, že mu niekto „ukradol jeho pokémona“. Polícia hráča upozornila, že takými prípadmi sa nemôže zaoberať. Podľa holandského rozhlasu prišiel na políciu zvýšený počet sťažností týkajúcich sa podozrivých užívateľov smartfónov, ktorí si vraj fotografovali domy. Obyvateľia mali podozrenie, že zloději si takto hľadajú nové obeť. Nakoniec sa ukázalo, že išlo o lovcov pokémonov. Je tu teda ďalšia hra, ktorá prispieva k ohlupovaniu ľudí a môže byť aj životu nebezpečná.

Robert LANDIS

Jozef M. RYDLO o nie každodennom medzinárodnom knižnom projekte pol stovky autorov

Teologický slovník o katolíckom vierovyznaní

Zhováral sa Michal SITNÍK – Foto: archív autora

Nestáva sa často, aby slovenský čitateľ dostal do rúk pôvodné encyklopedické dielo, tobôž príručku, ktorá poskytuje záujemcovi príležitosť získať stručné, presné poznatky o kresťanstve všeobecne, a o katolíckom vierovyznaní zvlášť. Na pultoch niektorých knižkupectiev sa v týchto dňoch jedno takéto dielo objavilo. Požiadali sme bibliografa Jozefa M. RYDLA, ktorý bol medzi tými, čo ho uvádzali do života, aby nám ho predstavil.

• O aký ojedinelý vieroučný projekt ide?

V trnavskom Vydavateľstve Dobrá kniha vyšiel Stručný katolícky teologický slovník, čo je medzinárodný projekt, na ktorom spolupracovalo pol stovky domácich a zahraničných autorov z univerzít a vysokoškolských pracovísk v Trnave, Bratislave, Ružomberku, Prešove, vo Varšave a v Ríme (Gregoriánska univerzita a Pápežský orientálny inštitút). Prezentácia diela sa uskutočnila na pôde Univerzitetnej knižnice v Bratislave v polovici júna, pričom Novú publikáciu uviedli do života dekan Teologickej fakulty Trnavskej univerzity Miloš Lichner SJ a bibliista Ján Ďurica SJ, zostavovateľ a vedúci celého projektu diela, pričom som mal česť im asistovať.

• Zrejme ide o priekopnícke dielo u nás.

Na Slovensku doteraz vyšli len tri pôvodné diela podobného zamerania a rozsahu. V roku 1977 to bol Malý teologický lexikón, ktorý zostavili Mikuláš Višňovský a Silvester Šoka, vtedy pôsobiaci na Cyrilo-metodskej bohosloveckej fakulte v Bratislave. Jeho náklad bol však veľmi obmedzený a určený úzkemu okruhu poslucháčov bohoslovcov, nie širšej čitateľskej verejnosti. V roku 2003 to bol Príručný slovník kresťanstva z dielne historika Františka Vnuka a v roku 2006, resp. 2008, Spolok svätého Vojtecha vydal dvojzväzkový Teologický a náboženský slovník, ktorého zostavovateľom bol Štefan Vragaš a autorsky sa na ňom podieľal kolektív autorov, spomeňme napríklad Karola Bošmanského, Viliama Judáka, Mariána Gavendu a Františka Vnuka. Pre úplnosť treba ešte spomenúť, že v rokoch 1986 a 1988 vyšiel vo vydavateľstve Transcius Teologický slovník k Novej zmluve, ktorý zostavil Ján Grešo a ktorý je prekladom povestného Theologis-

ches Wörterbuch zum Neuen Testament od zostavovateľov Gerharda Kittela a jeho nasledovníka Gerharda Friedricha.

• Ako je koncipovaná táto najnovšia príručka?

Stručný katolícky teologický slovník má 522 strán a obsahuje heslá s pomerne širokým záberom. Okrem stručných definícií a vysvetlení pojmov z rozličných teologických disciplín, napríklad dogmatiky, morálky, cirkevných dejín, liturgiky, katechetiky a i., sú v ňom zaradené aj heslá z oblasti najväčších nekresťanských náboženstiev a filozofických prúdov. V slovníku sú spracované aj pojmy z oblasti východnej tradície, a to najmä slovanských cirkví byzantského obradu, ktoré majú svoj pendant aj v latinskej teologickej tradícii. Zastúpené sú aj heslá z oblasti pastoraľnej medicíny – z disciplíny, ktorá tvorí súčasť vysokoškolského štúdia teologických fakúlt. Do slovníka sú zaradené aj heslá z mystiky, z mariológie, zo spirituality a niektoré heslá z oblasti sakrálneho umenia a etiky. Čitateľ nájde v slovníku aj mnoho informácií o biblických osobnostiach Starého a Nového zákona, zakladateľoch reholí, najznámejších svätcoch, pápežoch a významných postavách slovenského katolicizmu doma i v zahraničí.

• Autori teda predstavujú rôzne oblasti teológie. To si vyžaduje aj dostatok pramenného materiálu. Z čoho čerpali?

Pri spracúvaní jednotlivých hesiel sa operovali o Sväté písmo a dokumenty Magistéria – učiteľského úradu Cirkvi, a tiež o odbornú a vedeckú teologickú literatúru, príručky a encyklopédie, významné komentáre a učebnice.

• V čom je prínos novej publikácie?

Tento teologický slovník posky-

tuje nesmiernu pomoc všetkým používateľom jazyka, ktorí filozofickú, teologickú, historickú, ba i jazykovednú terminológiu súvisiacu s vierou v Boha a s kresťanstvom doteraz nikde nenachádzali, keďže komunistický režim túto terminológiu systematicky vyradzoval nielen z rôznych odborných príručiek, ale aj z Pravidiel slovenského pravopisu, ba aj zo slovníkov cudzích slov. Aj preto na Slovensku vyrástlo niekoľko generácií bez dostatočnej znalosti reálií a obsahu slov patriacich nielen ku kresťanstvu a k jeho kultúre, ale aj k všeobecnému vzdelaniu vôbec.

• Teológia je pre väčšinu ľudí nepoznanou, ale aj príťažlivou disciplínou, najmä ak sa v médiách čoraz viac uplatňujú ľudia, ktorí sa hrdia, že majú práve takéto vzdelanie...

O teológii jestvuje ešte veľa skreslených a deformovaných predstáv, zapríčinených ateistickou propagandou minulých desaťročí, ale aj súčasťou publicistikou, neprajnou náboženstvu, ktorou Slovenky a Slováci otravujú kadejaké hríby a krákoraci „havrani“. Cieľ a zmysel Stručného katolíckeho teologického slovníka vidím aj v tom, aby sa náboženská literatúra stala pre neteológov menej cudzou, viac pochopiteľnou a v konečnom dôsledku užitočnou. V budúcnosti zaiste vyjdú ďalšie rozšírené vydania tohto alebo podobného slovníka. Verím, že Teologická fakulta Trnavskej univerzity v súčinnosti s Konferenciou biskupov Slovenska sprístupní slovník aj online, čo by v dnešných časoch malo byť už samozrejme.

• Slovník je výstupom grantového projektu VEGA Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR a jeho vydaniu predchádzala vedecká konferencia, ktorá sa konala v rámci Týždňa vedy a techniky v Bratislave pred

Bibliograf Jozef M. RYDLO.

dvomi rokmi. Ako treba hľadať na úlohu a zástoj vedúceho projektu J. Ďuricu na vzniku tejto užitočnej publikácie a ako by ste priblížili jej potrebnosť?

Spomínaný projekt riešiteľský kolektív ukončil ešte v roku 2011. Finálne práce sa uskutočnili na Teologickej fakulte Trnavskej univerzity v Bratislave a vo vydavateľstve Dobrá kniha v Trnave pod vedením slovenského bibliistu Jána Ďuricu SJ. Práve jeho neúnavné úsilie na prácach súvisiacich so zostavením a spracovaním treba vyzdvihnúť a s vďakou oceniť.

Kultúrnohistorické poslanie Stručného katolíckeho teologického slovníka vychádza z moderného chápania teológie po Druhom vatikánskom koncile. Slovník chce byť skromným prostriedkom pohľadu do dejín ľudstva, do dejín Cirkvi, ktoré sú dejinami spásy, a príručkou na hlbšie chápanie života predovšetkým veriacich, ale aj všetkých ľudí dobrej vôle, aby sme sa lepšie učili čítať v pozitívach, ale aj v negatívach zmysel a cieľ nášho života. Je významným prínosom do slovenskej slovníkovej literatúry a patrí do každej knižnice. Mali by ho používať nielen kňazi, rehoľníci či poslucháči teológie, ale najmä všetci tí, ktorí v sekularizovanom a odkresťančujúcom sa svete potrebujú presné informácie, teda novinári, spisovatelia, politici, učiteľia, sociológovia a i.

O ČOM JE REČ

Otvorený list riaditeľke Literárneho informačného centra a komisii SLOLIA!

Z vydavateľstva KMEN mi preposlali rozhodnutie o odložení žiadosti o pridelení dotácie na preklad môjho románu Zlatá voda (Aqua aura) do českého jazyka.

Nestačím sa čudovať: čudujem sa zdôvodneniu, že sa komisii potrebuje viac dozvedieť o mojom diele, ktoré údajne nejaká recenzia označila ako „žurnalistický thriller“. Teraz neviem, či táto kvalifikácia je dielom na škodu, alebo nie?! Lenže tiež neviem či z lenivosti použili na odmietnutie a odloženie iba „reklamný slogan“, kde vydavateľstvo týmto propaguje môj román!

A nestačím sa po druhý raz čudovať, kto všetko je členom komisii SLOLIA. Nepatrím som a nepatrím do nijakej politickej strany. Lenže členovia komisie, vzhľadom na súčasne rozdelenú spoločnosť (aj slovenskú literatúru s množstvom všelijakých spolkov) a vzhľadom na to, že na rozdiel od oných nemenovaných pánov a dámy považujem sa za človeka, ktorý Slovensko nosí vo svojom srdci, nie sú mi naklonení! Teda – ako sa vraví po slovensky – komisii „nešmakujem“. A tak rozhodnutie odložili. A možno odložia

znovu a budú odkladať dovtedy, až nebudú mať nijaké peniaze. A potom asi do vydavateľstva KMEN napíšu „sorry“, chceli sme, ale už nie sú žiadne eurá, možno nabudúce!

Po tretie: nestačím sa tiež čudovať, komu všetkému bola dotácia pridelená – a bez odloženia a prieťahov!

Já na bráchu...

Peter ŠTRELINGER

Komisii veľmi dobre vie, ako ťažko sa prešadzuje slovenská literatúra v Českej republike. A môj román vychádza naozaj v renomovanom vydavateľstve. Vysokú úroveň má aj prekladateľka – inak známa česká spisovateľka, prekladateľka a dramatička Ivana Blahutová!

Nechcem byť osobný, ale musím napísať, že svoj román som ponúkol ako ukážku (teda prvú časť) do vydavateľstva SLOVART, no vydavateľstvo, kde je predseda komisii SLOLIA riaditeľom, titul odmietol bez toho, aby si počkali na výsledné dielo. Ako môže potom nestranné pán riaditeľ o mojej knihe rozhodovať? Člena komisii básnika Jano-

vica chcem poprosiť, nech sa mi nemstí týmto ako Machalovmu priateľovi. O ostatných členoch komisii písať nebudem, lebo ich osobne nepoznám, aj keď všetci vždy stáli na opačnej strane bariéry a Slovensko nemali radi. V Česku sa týmto ľuďom hovorí „pravdolásarkari“.

Pravda, mohol by som v tomto liste napísať i viac, ale myslím si, že to stačí. Nebudem tento list dávať zatiaľ na vedomie ministrovi kultúry, aby som ho informoval, ako „nestranné sa šafári“ so štátnymi prostriedkami podľa hesla „já na bráchu, brácha na mně“! Ale myslím si, že čitateľia Slovenských národných novín si radi prečítajú o praxi, ktorú uplatňuje pri pridelovaní dotácií Literárne informačné centrum a Komisii SLOLIA!

A na záver: ako bývalý vydavateľ a pätnásť rokov za komunizmu až do novembrového „puču“ pracovník Zväzu slovenských spisovateľov viem dobre, ako a komu sa za bývalého režimu udeľovali

granty, vyznamenania a pod. Teda nič sa nezmenilo, len pri hrantoch a komisiách sa vymenili staronové „zvieratká“... Predpokladám, že za „ťažkú prácu“ v komisii SLOLIA sa platí aj teraz členom „sedné“?! Spomínaný aforizmus kedysi chodieval do vinárne s hrubou peňaženkou, akú nosia čašníci, a hostil napríklad istého pracovníka oddelenia ÚV KSS. A tento súdruh sa vynasnažil, aby útle knihy onoho aforistu vychádzali vo vysokých nákladoch, aby ten jeho pugilár bol stále hrubý! Napokon, spisovateľská spoločnosť v čase komunizmu nebola vôbec rozháraná a rozhádaná. Sedávali svorne spisovatelia – komunisti s nekomunistami, nečlenovia Zväzu spisovateľov s členmi, ale aj s vyhodenenými. A napríklad hlavný ideológ súdruh Pezlár mal svojich obľúbencov, ktorých dosadil do vedenia Slovenských pohľadov. Nezastierajme si pravdu: tiež dlhoročný minister kultúry, presvedčený komunist a člen predsedníctva ÚV KSS, mal svojich kamarátov, ktorých uprednostňoval pred inými – nekamarátmi. Kamaráti dostávali ceny a zaslúžilé, ale aj národné tituly. V novom režime sa viacerí títo uprednostňovaní tvária ako „disidenti“. Ba dcéra onoho ministra je riaditeľkou Literárneho informačného centra! Ajhľa, aká nádherná selanka!

Odchod Británie z európskeho spoločenstva bude beh na dlho Najdrahší rozvod v dejinách kontinentu

Starý kontinent s členskými krajinami EÚ sa dnes nachádza vo svojej najväčšej politickej kríze od čias pádu Berlínskeho múra. Na dôsledky tejto krízovej situácie nie sú pripravení politici, ale nerátali s ňou ani doteraz platné úniové zmluvy. Lisabonská zmluva má článok 50, ktorý umožňuje ktorémukoľvek členskému štátu z EÚ vystúpiť. Obsahuje aj podmienky, za akých sa to môže stať a čas trvania tohto procesu.

Robert HÖLCZ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Vstup do EÚ a vystúpenie z nej je podľa tohto článku možné len na základe referenda, ale nič sa tam nehovorí, do akého času od jeho oficiálnych výsledkov treba budúce členstvo zaregistrovať alebo zrušiť. Britskí politici, ktorí boli v referende za, a teda proti členstvu Británie v EÚ, už zo svojich predreferendových funkcií odstúpili, a tak nemal kto z britských ústavných činiteľov oznámiť, že väčšina zúčastnených osôb v plebiscite je proti ich ďalšiemu členstvu v spoločenstve, a tak sa vyčkávalo. Podľa všetkého bola dôvodom aj nepripravenosť britských politikov na všetko, čo súvisí s ich budúcim vystúpením tak, aby sa naplnili hlavné dôvody na odchod – nespokojnosť so zneužívaním sociálnych dávok prisťahovalcami, spôsoby riešenia narastajúcej migrácie, ako aj neochota britských občanov plniť administratívne pokyny nenávidených bruselských úradníkov.

■ KONIEC ROKA 2018

Po odstúpení predreferendového britského premiéra Davida Camerona sa napokon funkcie ujala nová britská premiérka Theresa Mayová, ktorá spolu s novovymenovaným ministrom zahraničia B. Johnsonom a ministrom pre odchod Británie z EÚ Davidom Davisom potvrdili, že na výsledku referenda sa nič nebude meniť, ale so samotným brexitom nepočítajú skôr, ako na konci roka 2018. V každom prípade pôjde o historickú udalosť, keďže doteraz sa

Únia len rozširovala a oteraz sa môže stať všeličo. Ak však brexit chápeme ako príležitosť, pod čím budeme rozumieť nahradenie doteraz platnej Lisabonskej zmluvy inou, v ktorej sa definujú po novom národné a úniové kompetencie, pri vyššom zabezpečení hospodárskeho rastu a poklesu nezamestnanosti, nebudeme britské referendum chápať ako zbytočnú aktivitu britských politikov. Spoločenstvo väčšiny štátov na starom kontinente totiž nevzniklo len s cieľom zabrániť vzniku ďalších svetových vojen, ale dnes najmä preto, aby sme patrili medzi svetové veľmoci, akými sú okrem USA dnes aj Rusko a Čína a aby sa spoločná mena euro dostala medzi svetové rezervné meny.

Aktuálne politické nominácie na najdôležitejšie vládne funkcie jednoznačne potvrdzujú, že Británie je pevné rozhodnutá brexit uskutočniť, čo však v nijakom prípade nebude bez ekonomických dôsledkov. Najväčšie obavy sa týkajú britského finančného trhu, ktorý sa na HDP podieľa takmer dvanástimi percentami. Niektoré svetové banky, ako Deutsche Bank, HSBC a JP Morgan Chase, už avizujú stiahnutie svojich pobočiek z londýnskej City a je zrejme, že sa finančné centrum Únie určite presunie z Londýna niekde do proeurópskejšieho prostredia.

Zatiaľ ešte nie sú naporúdzajú dostatočné východiskové údaje týkajúce sa reakcie všetkých účastníkov britského trhu na očakávané vystúpenie z Únie. Po začiatkom otrose z poklesu kurzu britskej libry voči ostatným svetovým menám sa dnes situácia upokojuje a straty sa postupne vyrovnávajú. Napokon ani britská centrálna banka neznížila doterajšiu úrokovú sadzbu 0,5 percenta tak, ako očakávali finančné trhy, ale ani nedošlo k vyššiemu nalievaniu peňazí do bankového sektora.

■ DOSAH BREXITU

Podľa vyjadrenia guvernéra Bank of England finančné trhy výrazne nespokojili. A tak je zatiaľ najväčším problémom situácia na trhu komerčných nehnuteľností, ktorý hlási pokles ich cien s následným dosahom na nevyplácanie výnosov pre klientov realitných fondov. Na druhej strane však treba povedať, že nový minister financií Ph. Hammond avizoval zníženie dane z príjmu právnických osôb z doterajších dvadsať percent na pätnásť, čo už je na hranici daňových rajov, voči ktorým sa v EÚ prijímajú zásadnejšie opatrenia. Za danej situácie bude dôležité, ako sa vyjednávačom na oboch stranách podarí dostať do súladu podmienky voľného pohybu britského tovaru a služieb na starý kontinent a opačne voľného pohybu osôb na britský trh, čo doteraz britským občanom najviac prekážalo. Treba počítať s obojstranným „vydieraním“, ktoré musí niekto

zaplatiť, kam, samozrejme, patrí i pokles britského príspevku do rozpočtu EÚ, čo sa dotkne aj Slovenska, ktoré v budúcnosti z rozpočtu Únie dostane menej.

■ ČAKANIE NA ODCHOD

Británie z EÚ vystúpi, a tak sa čaká len na oficiálne stanovisko jej novej vlády pred Európskou radou, keď sa doterajší európsky súrodenecký vzťah zmení na vzťah bratranca a sesternice. Prvým krokom je zatiaľ oznámenie britskej premiérky predsedovi Európskej rady, že Británie neprevzme v druhej polovici budúceho roku predsedníctvo v Rade Európy. Okrem niektorých zásadných zmien v ekonomickej oblasti nastanú tiež zmeny v politickej oblasti. Británie nebude mať už zastúpenie v nijakej úniovej inštitúcii. A či sa bude zúčastňovať na nejakých zasadnutiach, by bola dnes skôr špekulácia.

Čo sa však nezmení, je členstvo v NATO, a teda spoločná obrana a bezpečnostná politika. Budeme však zvedaví, ako sa usporiadajú vzťahy so Severným Írskom a Škótskom, ktorých obyvatelia boli proti vystúpeniu z EÚ. Doterajšie rokovania britskej premiérky v Škótsku potvrdzujú, že britská vláda o aktiváciu spomínaného článku 50 Lisabonskej zmluvy nepožiadala skôr, pokiaľ nebude možné uplatniť „jednotný britský prístup“. Jeho obsahom bude zrejme dohoda o spoločnom postupe a podmienkach vystúpenia všetkých štátov Spojeného kráľovstva z EÚ, čo nebude také jednoduché a určite to potrvá dlho.

Samozrejme, že vývoj na starom kontinente v kontexte s brexitom sledujú pozorne aj svetové veľmoci, dnes najmä Rusko a Čína, ktoré sa čoraz viac integrujú s okolitými štátmi na iných princípoch ako EÚ tak, aby vo svojom okolí získali zásadný geopolitický vplyv aj bez protestu svojich občanov. A tak odchod Británie z EÚ môžeme už dnes z dôvodu ekonomických dosahov a politických dôsledkov pokladať za najdrahší rozvod v dejinách starého kontinentu, ktorý zaplatíme všetci s konštatovaním, že sme všetci aj prehrali.

Poplatky za drahé autá sa zvýšia a priplatia si aj fajčiari Zdražovaniu predchádzajú ušľachtilé heslá

V programovom vyhlásení terajšej koalície vlády sa avizovali zmeny v daňovej oblasti. Počas leta nás ministerstvo financií nenápadne informuje o opatreniach, ktoré ovplyvnia najmä vrecká podnikateľov, dotknú sa tiež občanov, ale ako to napokon vždy pri každoročných daňových novinkách býva, treba za nimi vidieť najmä štátny rozpočet a jeho naplnenie. Zmeny sa týkajú poplatkov za drahé a silné autá, ktoré sa výrazne zvýšia, pričom sadzba sa nebude počítať ako doteraz len podľa výkonu, ale aj podľa veku vozidla.

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

V záujme ochrany zdravia fajčiarov sa zvyšuje daň z tabaku tak, že cena škatulky od nového roka (2017) zdraží o šesť až dvadsať centov, pričom s ďalším zvyšovaním sa ráta o tri roky. Ďalšie zmeny zasiahnu oblasť hazardu. Majú priniesť vyššiu mieru ochrany spotrebiteľov, keď zákaz hrania sa uplatní na poberateľov pomoci v hmotnej núdzi i patologických hráčov v prípade, ak o to požiada blízka osoba. V tejto oblasti budú tiež zmeny v počte hracích automatov v jednej herni, v označení reklamy na podávanie alkoholických nápojov a v prístupe na weby pri nelicencovaných poskytovateľoch služieb v tejto oblasti.

■ KLÚČOVÉ ZMENY

Od budúceho roka sa počíta s inováciou doteraz platného daňového poriadku aj v sankciách za chyby, ktoré sa budú pokladať za úmyselné. V predbežnom opatrení sa sprísni vyrubovanie a exekučné konania tak, aby sa štát mohol rýchlejšie dostať k zaplaceniu oprávnej daňovej povinnosti do štátneho rozpočtu. Zatiaľ sa neuzavreli diskusie

okolo osobitných fondov z podnikania – a síce pri špeciálnej dani uvalenej na zisky firiem, ktoré podnikajú v regulovaných odvetviach. Tá pôvodne mala skončiť do konca tohto roku. Vláda uvažuje, že zákon predĺži o ďalší rok, a navyše ho chce uplatniť aj na veľké obchodné reťazce a súkromné poisťovne.

Iným problémom je daň uvalená na banky vo výške 0,4 percenta, ktorá sa počíta z rozdielu pasív a vlastného imania, pričom dnes v závislosti od sumy odvodov sa platí 0,2 percenta a v návrhu sa s ďalším poklesom nepočíta.

Vláda vyslyšala podnikateľov v prípadoch oneskoreného vracania nadmerného odpočtu dane z pridanej hodnoty, čím akoby úverovali štát, a preto sa to má zmeniť. Doteraz platí, že ak podnikateľovi vznikne nadmerný odpočet, ktorý nie je možné v nasledujúcom daňovom období započítať, má ho správca dane podnikateľovi vyplatiť do šesťdesiatich dní. Obyčajne dochádza zo strany daňového úradu aj ku kontrole správnosti vykázaného nadmerného odpočtu, čím sa obdobie

jeho vrátenia predlžuje. Po novom sa navrhuje, aby v prípade, ak bol nárok na vrátenie nadmerného odpočtu vypočítaný správne, tento bol podnikateľovi úročený sadzbou 1,5 percenta ročne zo sumy nárokovaného odpočtu, a to do pätnástich dní. Slabinou tohto opatrenia však je, že platí len v prípade daňovej kontroly dlhšej ako šesť mesiacov, čo však

SPOTREBITEĽSKÝ SERVIS

v praxi je málo reálne. Podnikatelia majú výhrydy aj k percentuálnej výške pokuty zo zadržaného nadmerného odpočtu, ktorá je niekoľkonásobne nižšia ako v prípade, keď oni meškajú so včasným zaplacením dane alebo aj so včasným neodvedením preddavku dane.

■ DIVIDENDOVÉ NOVINKY

S nižšou sadzbou dane z príjmu právnických firiem od roku 2017 z doterajších 22 percent na 21 percent sa počítalo. Aj tak je v rámci krajín V4 najvyššia, čím sa znižuje naša konkurenčná schopnosť. Treba však povedať, že viac

ako sadzba zaujímajú podnikateľov položky meniace základ dane, teda pripočítateľné a odpočítateľné položky, ktoré dokážu negovať aj nižšiu sadzbu dane z príjmu právnických osôb. Po zaplacení dane zo základu dane zostane podnikateľovi nerozdelený zisk, ktorý sa môže použiť na základe jeho rozhodnutia, trebárs na rozšírenie predmetu podnikania, do sociálneho fondu i ako osobný majetok podnikateľa v podobe vyplatenia dividend. Z nich sa platili najprv 10-, dnes až 14-percentné zdravotné odvody,

ktoré sa však týkali len na Slovensku zdravotne poistených osôb, čo v porovnaní so zahraničnými osobami bola pre našich podnikateľov obrovská nevýhoda. Od nového roka sa má platiť zrážková daň z dividend vo výške 15 percent, čo je štandard vo väčšine štátov v Európe. Iná vec je spravodlivosť tejto dane, keďže zarobené peniaze akoby boli dvojito zdanené, a tak sa znova dočkáme, ako budú podnikatelia so znižovaním základu dane špekulovať.

Daň z dividend má oproti zdravotným odvodom nevýhodu v tom, že daň sa platí z celej vyplatené sumy dividend, zatiaľ čo odvody do zdravotnej poisťovne boli maximálne stanovené do sumy 7 207 eur, čo je pri vyšších sumách vyplatených dividend obrovský rozdiel a opäť na neprospech podnikateľa.

■ FIRMY V RAJOCH

Pokiaľ sa doteraz zdaňovali dividendy, tak vždy len fyzickými osobami. Od nového roka navrhuje rezort financií aj zdaňovanie dividend právnickými osobami, čo sídli v štátoch, s ktorými nemá Slovensko uzatvorenú zmluvu o zamedzení dvojitého zdanenia alebo nemajú zmluvu o vzájomnej výmene informácií pre daňové ciele. Navrhuje sa 35-percentná zrážková daň z vyplatené sumy. Tieto štáty môžeme pokladať za daňové rajy. Patria sem okrem iných Filipíny a Venezuela, ale nepatria sem také štáty ako Cyprus, Seychely, Kajmanské ostrovy a pod., ktoré patria do skupiny zmluvných štátov a v ktorých má sídlo čoraz viac aj slovenských firiem.

Slovenské poľnohospodárstvo je najmenej výkonné v Európskej únii

Namiesto reálnej podpory populárne opatrenia

Dobrá úroda obilia, predpoveď dobrej úrody zemiakov. To sú informácie, ktoré aspoň načas prekryli volanie SOS z prostredia slovenského poľnohospodárstva. Volanie, ktoré roky nikto nevypočul až do konca. Slovenské národné noviny sa rozprávali s agrárnym expertom Ing. Petrom BACOM.

Zhovárал sa Ivan BROŽÍK – Foto: archív PB

• **Ministerka Matečná sa usiluje, prinajmenšom sa to tak zdá, aby sa aspoň niečo v rezorte zmenilo. Uplynulo sto dní vlády. Podľa vás ako jedného z jej predchodcov aké sú jej rozhodnutia, smerujú k zlepšeniu stavu?**

Chápem úsilie pani ministerky o riešenie mnohých čiastkových úloh postupne krok za krokom. Je to potrebné, ale to vôbec nestačí na riešenie súčasnej kritickéj situácie v rezorte. Pôdohospodárstvo Slovenskej republiky nenapreduje, ale upadá. Je to dôsledok omylov a formalizmu v konaní predošlých vlád SR, ale predovšetkým v tom, čo vlády mali urobiť a nerobili. Ani súčasná vláda netvorí a nerealizuje potrebnú rozvojovú agrárnu politiku s nevyhnutnými strategickými revitalizačnými opatreniami.

• **Takže stagnujeme, alebo je to ešte horšie?**

Podľa záverečného hodnotenia aktuálnej rezortnej situácie odstupujúcou štátnou tajomníčkou MPRV slovenské poľnohospodárstvo sa stalo najmenej výkonné v rámci dvadsiatich ôsmich štátov EÚ. Jeho pozícia sa ešte každoročne zhoršuje. Veď sme dosiahli od začiatku tohto roku až o hroznych tridsaťsedem percent horšie záporné vývozno-dovozné saldo v agropotravinárskych komoditách oproti až katastrofálnej úrovni v minulom roku. Je teda ešte kam padnúť? Súčasná mliečna kríza je, žiaľ, príkladom toho, ako definitívne tratieme potravinovú suverenitu Slovenska. Keď viaceré štáty EÚ zvyšujú stavy dojníc a produkciu mlieka, my sme naopak len za posledné dva mesiace stratili osemtisíc dojníc.

• **Teda takto už radšej nie...**

Nestačí aspoň čosi zmeniť. Slovenské pôdohospodárstvo nemôže pokračovať v „kontinuite“ agrárnej politiky predošlej vlády ako základu Programového vyhlásenia súčasnej vlády SR. Naopak, Slovensko potrebuje v celom pôdohospodárstve zásadnú a razantnú nápravu súčasného najhoršieho výkonu v EÚ. K tomu potrebuje dlhodobu stabilnú rozvojovú agrárnu politiku zabezpečujúcu potravinovú suverenitu Slovenskej republiky ako doktrínu zafixovanú ústavným zákonom SR.

• **Laikovo možno prevrátilo oznámenie, že sa našlo tridsať miliónov „na zber dát“, aby sa chovateľom dobytky pomohlo. Neboli by tie milióny viac potrebné priamo v ich účtovniectvách?**

Titul podpory „na zber dát“ jeho autori zrejme použili z dôvodu urýchlenia poskytnutia peňazí z balíka štátnej pomoci pre chovateľov dojníc. Keby sa mal použiť spôsob, ktorý nie je schválený v postupoch Európskou úniou, musel by sa tento titul notifikovať (dohodnúť s EÚ), čo by znamenalo ďalšie predĺžovanie riešenia. Treba však jasne povedať, že sa „nenašlo“ tridsať miliónov eur na zber dát ako pomoc chovateľom dobytky.

• **Ako to? Bolo to medializované, potvrdené na tlačovkách...**

Pravda je taká, že mnohonásobne viac peňazí štátny rozpočet „ušetril“ za posledné roky narastajúcim nedofinancovaním rezortu. Už viac rokov pravidelne v štátnom rozpočte vláda znižuje podporu pre pôdohospodárstvo a tieto peniaze používa na „populárne“ opatrenia. Pritom v pôdohospodárstve by tieto peniaze mohli iniciovať synergiu s finančnými zdrojmi z EÚ, s bankovými, podnikovými peniazmi na dofinancovanie poľnohospodárstva aspoň na úrovni ČR. Keď teda v ČR „pracuje“ na

Expert Peter BACO hovorí o kríze poľnohospodárstva na Slovensku.

hektári pôdy kapitál tisícosemsto eur, na Slovensku je to polovica. To nehovoríme o priemere EÚ. Je neobhájiteľné, že vláda SR takzvanou „sebadiskrimináciou“ každoročne nepoužíva nevyhnutné nástroje hospodárskej a finančnej politiky na motivovanie podnikateľov rezortu, na rast výkonnosti a na dosiahnutie potravinovej suverenity Slovenska.

• **Často aj na našich stránkach varujeme pred stratou potravinovej sebestačnosti ako procesom, pretože my sme ju už dávno stratili, je na úrovni pod päťdesiatimi percentami.**

Poukazujem na tieto fakty donekonečna. Navrhujem riešenia. Dostáva sa mi naspäť kritika, že agropodnikatelia stále len plačú, ako málo peňazí dostávajú. Je to pravda, nemali by sme len plakať, ale oveľa razantnejšie sa dožadovať nápravy. Nechceme privilégiá, chceme len rovnaké nediskriminačné podmienky aspoň na úrovni susedných štátov. Odmietam preto aj kritiku, že naši poľnohospodári sú nekonkurencieschopní, a preto máme najmenej výkonné poľnohospodárstvo. Pravda je úplne opačná, teda naši poľnohospodári pozitívne reagujú na motiváciu štátu hospodáriť s malým kapitálom. Aby prežili, musia ho však rýchlo otačať a nemajú finančné zdroje na výrobu mlieka, bravčoviny, ovocia a podobné výroby, kde sa už dlhodobo pomaly otača kapitál.

• **Európska únia – podľa jej aktuálnych vyhlásení – zmenila operatívne legislatívu, ktorá má údaje „urýchliť pomoc nadol.“ Čo sa pod tým myslí?**

Neviem, či som správny adresát tejto otázky. Z roka na rok sa však ťažšie viem dopátrať očakávaných konkrétnych vecných a ekonomických prínosov prijímaných opatrení orgánmi EÚ. Mám aj osobné skúsenosti, že jedna vec je deklarovanie zámerov orgánmi EÚ a iné je ich realizácia. Veľmi čerstvý príklad poznáme, keď sa k nám vozia menej kvalitné potraviny za rovnaké ceny ako v štátoch EÚ-15. Ďalší príklad. Naši úspešní producenti najlepších paradajok na svete si dokázali dohodnúť s odberateľmi ročné zmluvy, dodávajú ich do štátov V-4, ale do Rakúska a EÚ-15 nie. Je

postoja vlády k rezortu v novej, rozvojovej agrárnej politike SR. Zle sa to predstaviteľom štátu počúva, ale kontinuálne pokračovanie v tejto „dežovskej“ politike má len jeden možný koniec. (Je asi všeobecne známy príklad, keď Dežo smúti za kobyľou, ktorá mu zdochla. „Taká dobrá to bola kobyľa, už sa aj odúčala žrať, keby bola ešte dva, tri dni vydržala, už by sa bola aj odučila.“)

• **Tak prečo tu máme taký stav, aký tu máme? Nechce sa nám, alebo to „jednoducho“ iba nevieme?**

Mali sme už podobnú situáciu tesne po prechode na kapitalizmus. Rozpočet štátu na pôdohospodárstvo sa vtedy znížil z dvadsaťosem miliárd Kčs pod osem miliárd. V priebehu troch rokov sme zvýšili rozpočet nad dvadsaťtri miliárd a zriadili sme podporný fond, kadiaľ išlo ročne do rezortu až dvanásť miliárd Kčs. Rezort sa dostal zo štrnásť miliárd ročnej straty do zisku. Zastavil sa úpadok a pomaly prichádzalo k revitalizácii rezortu. Bolo to projektované v zásadách rozvojovej politiky z roku 1993 schválenej parlamentom ústavnou väčšinou hlasov. Po roku 1999 vláda od tejto rozvojovej politiky odstúpila a každoročne zhoršovala financovanie rezortu. Po roku 2004 už vláda odkazovala poľnohospodárov na podpory z EÚ, ktoré však boli, najmä spočiatku, hlboko diskriminačné.

• **Vyzerá to tak, ako keby sme si úmyselne a „ústretovo“ voči komisi ničili už dlhé roky vlastné poľnohospodárstvo, len aby sme vyzerali dobrí kdesi v Bruseli.**

Nedofinancovanie rezortu je prehliadajúco zničujúce už celé roky a je to problém, ktorý si spoločnosť do dôsledkov neuvedomuje. Zatajuje sa však fakt, že po roku 1993 tu bola fáza revitalizácie rezortu, dovtedy zrážaného na kolená. Je však na škodu veci nevyužiť tieto pozitívne skúsenosti. Považuje sa dokonca za politicky nekorektné poukazovať na fakty a usilovať sa o nápravu. Najmenej sa pokračovateľom v kontinuite doterajšej agrárnej politiky páči, keď poukazujeme na ekonomickú zákonitosť platnú aj v pôdohospodárstve, že ekonomický výkon sa rovná suma peňazí krát rýchlosť ich obrátky. To, že slovenské poľnohospodárstvo je najmenej výkonné v EÚ, je práve preto, že každoročne je zo štátneho rozpočtu viac a viac podfinancované.

• **V médiách zaznel výrok istého producenta mlieka v tom zmysle, že „aj keby teraz vykupovali mlieko za euro, tak už by do toho druhý raz nešiel“. Je situácia naozaj taká zlá?**

Áno, situácia je kritická a trvalo sa zhoršuje. Pred časom sme v rozvojovej koncepcii, aj za účasti expertov z EÚ, v odvetvových prognózach projektovali na Slovensku minimálne dvestotisíc dojníc a ročnú produkciu najmenej jednu miliardu tristo miliónov litrov mlieka. Na dosahovanie týchto cieľov sme, samozrejme, rozvinuli aj potrebné stimulačné opatrenia. Dnešný stav by mal byť teda o polovicu lepší, ako je skutočnosť. Najhoršie však je, že sa trvalo znižujú stavy dojníc a počty ich chovateľov. Aj dobrí chovatelia dojníc sa zbavujú výroby mlieka. Je to najcitlivejšia produkcia, náročná na zladenie mnohých faktorov – ako genetika stáda, krmovinová základňa, technológia, organizácia, služby, pracovníci. Tieto faktory sú viazané na seba v „reťazi“, kde najslabší článok určí silu reťaze (celkový výsledok). Znamená to konkrétne, že môžete mať všetky faktory prefinancované na sto percent okrem jedného, ktorý má hodnotu napríklad šesťdesiat percent, potom je celkový výsledok len šesťdesiat percent. Náklady na ostatné faktory do výšky sto percent úrovne sa nezhodnotia, teda sú to premrhané peniaze. Okrem toho dosiahnutie vysokej úrovne týchto faktorov je časovo a finančne veľmi náročné, čo si žiada takzvané dlhé (pomaly sa vracajúce) peniaze. To je praktický príklad, ako môže čiastočné nedofinancovanie rozvojového dobrého zámeru spôsobovať škody pri meniacich sa prioritách agrárnej politiky.

• **Podme, prosím, trochu do zrozumiteľnejšej praxe. Teda k zúfalstvu**

farmárov, ktorí stratili schopnosť vidieť pozitívne vlastnú perspektívu.

Príklad farmára, o ktorom je reč v tejto otázke, je typický. Sám som prežil na farme rozmach chovu dojníc na Slovensku. Študoval som na severoamerických farmách, ako to robiť najlepšie na svete, a darilo sa nám. Prežil som aj opakujúce sa krízy v mlieku v trhom systéme. Terajší stav je však vrcholne depimujúci, zhoršuje sa, a čo je frustrujúce, nedáva perspektívu. Je po dvanástej. Netreba sa tomu statočnému farmárovi čudovať. Nie je sám, čo si kladie otázku, načo som to celý život robil? Veď o to spoločnosť nestojí. Ide to celé do čerta. Len sa pozrite, aj od začiatku tohto roku sa záporné agropotravinárske saldo ešte zhoršilo o hroznych tridsaťsedem percent. Dajme si preto okamžite na stôl skúsenosti štátov, ktoré vyhrávajú v dnešnej konkurencii. Robme konečne aj my takúto rozvojovú domácu agrárnu politiku, ktorá dá agropodnikateľom dôveru do budúcnosti.

• **Prečo je dotačná politika štátu iná v Poľsku ako u nás? Sme taký ekonomicky slabý štát? Pritom poľské výroby zaplavujú Európu.**

Poľsko sa v agrárnom sektore správalo a správa suverénnejšie ako Slovensko. Aj v minulom režime si zachovalo napríklad rodinné farmárčenie. Postavenie pôdohospodárstva v spoločnosti tam má vážnosť. V Poľsku sa živí poľnohospodárstvom trojnásobne toľko ľudí ako na Slovensku (v prepočte na sto obyvateľov).

• **A prežívajú...**

Poľskí farmári, životne previazaní so svojím hospodárstvom, sa nekompromisne dožadujú od štátu takých pravidiel hospodárenia, ktoré im umožňujú byť konkurencieschopní a rozvíjať sa. Iná podporná politika poľského štátu, ale aj iných štátov je umožnená tým, že v pravidlách SPP existujú limity od – do pre jednotlivé podpory (aj vnútroštátne). Kým poľské podpory sú blízke horným limitom stanoveným EÚ, slovenské sú pri najnižších limitoch. Poliari majú aj významnú váhu a slovo v EÚ. Napríklad vyrokovali si, ale aj pre všetky prístupujúce štáty do EÚ možnosť zmiernenia diskriminácie dorovaním podpôr z národných rozpočtov. To však, na rozdiel od nás, aj využili.

• **Poprosím príklad.**

Napríklad platia nižšie dane a odvody, majú oproti nám polovičnú DPH za potraviny, neplatia daň za naftu, vytvorili v poľnohospodárstve efektívny poisťovací systém, posilili motivačný Fond rozvoja vidieka, ktorý podporuje štát o polovicu vyššou finančnou spoluúčasťou ako SR. Priebežne si vedia dohodnúť výnimky s EÚ, napríklad môžu na výnimku pokračovať v produkcii vajec v lacnejších technológiách a podobne. Napriek tomu aj poľskí roľníci a ich deti dávajú v mnohých prípadoch prednosť opatrovaniu starých ľudí či pomocným prácam vo Veľkej Británii pred nepretržitou prácou počas 365 dní v roku na malom gazdovstve. Aktuálne tiež, aj v takzvaných agrárne úspešných krajinách, najmä vo Francúzku, spáchalo šesťsto farmárov samovraždu z dôvodov neistoty a úpadku hospodárstiev.

• **Súčasnnosť u nás, žiaľ, poznáme dobre. Čo z nej treba vyvodiť do najbližšej budúcnosti?**

Najmä v živočišnej výrobe sme padli celkom na dno. Opakujeme: máme najmenej výkonné poľnohospodárstvo v EÚ. Ostatné štáty napredujú, nečakajú na nás a Slovensko musí preto napredovať rýchlejšie ako naši konkurenti. Bude časovo, organizačne a najmä finančne veľmi náročné budovať vlastne od základov živočišnú výrobu. Niet však žiadneho dôvodu nedôverovať našim farmárom. Slovensko sa môže spofahnuť na to, že ak im štát vytvorí podnikateľské podmienky na úrovni štátov V-4, budú zabezpečovať výkon najmenej na úrovni ich priemeru. Keď budú mať podmienky hospodárenia na úrovni štátov EÚ-15, budú výkonnejšie ako tieto štáty. Každý rok odloženia týchto zásadných riešení znamená znásobenie nákladov a času.

Jubilejný medzinárodný Matičný krajanový tábor bol opäť úspešný Detský raj v tatranskom letovisku

Igor VÁLEK – Foto: autor a Igor SOKOLÍK

Kto raz navštívi Vysoké Tatry, navždy podľahne ich čaru. V čarovnom prostredí Školy v prírode Detský raj v Tatranskej Lesnej sa v prvej polovici júla opäť konal Medzinárodný letný tábor MS. Aj podujatie si veľhory zamilovalo, veď išlo už o dvadsiaty piaty ročník ich spoločnej existencie!

Tábor začala Matica organizovať v spomínanej škole v prírode, ktorá má na to všetky predpoklady. Postavili ju ako tretiu budovu novovznikajúcej osady Tatranská Lesná a vznikla ako reprezentatívna triangulová stavba, prvá svojho druhu v Tatrách.

■ ZACIELENÝ NA PRÍRODU

Treba vyzdvihnúť, že už od začiatku bol tábor koncipovaný ako medzinárodný a určený pre deti krajanov. Postupne ho navštívili skupiny detí z USA, Kanady, Austrálie, Cypru, zo Švédska, Srbska, z Francúzska, Veľkej Británie, Chorvátska, Bulharska, Rumunska, Ukrajiny, Maďarska, Rakúska... Keďže tábor sa nachádza v horách, je zameraný najmä na spoznávanie prírody, menšie prechádzky alebo väčšie túry. Nikdy nechýbali besedy s autormi matičných kníh a osobnosťami slovenského spoločenského, kultúrneho i športového života. V súčasnosti tábor patrí medzi tradičné matičné aktivity a stále je veľmi obľúbený. Nie je ladený komerčne a svojim zameraním je výnimočný, veď bohatý program obsahuje množstvo voľnočasových, zábavno-športových a turistických aktivít, interaktívnych hier a súťaží. Prijateľnou formou prezentuje národné kultúrne dedičstvo, tradície aj zvyky, rozvíja pohybové schopnosti detí, ich talent a tvorivosť.

■ V SLOVENSKOM DUCHU

Júl 2016. Deti z menšej i väčšej diaľky šťastne docestovali v nedeľu, a aj keď ich slovenské veľhory privítali dažďom, v pondelok sa zobudili už do slnečného dňa. Niektorí vyrazili k Vodopádom Studeného potoka a na Bilíkovu chatu, hosti zo zahraničia prijali na pôde radnice predstaviteľa Mesta Vysoké Tatry. Popoludní navštívili Múzeum TANAP-u, večer zavítal do tábora i riaditeľ Horskej záchranej služby. Po prirodzenom a nevyhnutnom čase na aklimatizáciu prišli ďalšie výlety. Aj najmenší zvládli prechádzku okolo Štrbského plesa, niektorí pokračovali na Popradské pleso a tí najzdatnejší aj na nefalšovanú túru k vodopádu Skok. Odmenou „na základni“ bolo zábavné vystúpenie kúzelníka a vlastnoručne opečené špekáčiky. Vraj boli naozaj chutné, tvrdili všetci unisono, a nie je najmenší dôvod tieto tvrdenia čo i len zamak spochybňovať...

■ V KOLOTOČI AKTIVÍT

Na druhý deň zas dobre padla termálna vodička v Aquacity Poprad. Niet nad kúpalisko po namáhanom dni – navyše v sparnom lete, ktoré objalo celé Slovensko. Zážitkami nabitý kolotoč programov sa krútil ďalej a pokračoval splavom na tenoraz o poznanie divokejších vodách Dunajca. Z trochu iného súdka bolo inšpiratívne – najmä pre tých manuálne zručnejších – stretnutie s remeselníkmi na Európskom ľudovom remesle v Kežmarku. Hlavným programom sobotňajšieho dňa bola prehliadka umu, šikovnosti, zručnosti detí pod priliehavým názvom Detský raj má talent. V priebehu dňa deti ešte skúšali, precvičovali, dotvárali choreografie a učili sa texty. V prestávkach privítali psyky z výcvikovej školy a v neďalekej Tatranskej Lomnici si poobzerali elegantné veterány (autá), ktoré sa tu zišli z celého Slovenska. Samotný večer bol výnimočný.

Prvá stavba svojho druhu hostí aj deti krajanov.

Deti našich krajanov pri Studenovodských vodopádoch.

Splav Dunajca priniesol nezabudnuteľné zážitky.

Mozaiku tatranských zážitkov obohatila návšteva Bilíkovej chaty.

Deti krajanov v tábore pozabával aj kúzelník Talostan.

Na pamiatku z múzea Tatranského národného parku.

Vystupovali deti krajanov a z ich vystúpení doslova sálala vôňa a čaro. Dodaleka sa rozliehali chorvátske, ukrajinské i srbské ľudové piesne a k nim pribudlo aj niekoľko piesní dievčat z folklórneho súboru Limborka z Prahy. Ťažko bolo vybrať víťaza, a tak boli odmenené všetky deti. Právom a zaslúžene! Mimoriadnemu záujmu sa tešila návšteva hradu Stará Ľubovňa, spojená s rozprávkovým divadelným predstavením. Tu sa treba určite poďakovať ústretovému riaditeľovi Daliborovi Mikulíkovi, ktorý účastníkom tábora umožnil vstup zadarmo.

■ SLOVENSKÝ DEŇ

Osobitné miesto v programe tábora mal Slovenský deň. V rámci cyklu Predstavujeme svoju krajinu deti pripravili niekoľko podvečer-

z Báčskeho Petrovca, desať detí z Prahy (FS Limborka), pätnásť z chorvátskeho Iloku a Požegy, pätnásť z Ukrajiny – prevažne zo 4. základnej všeobecno-vzdelávacej školy v Užhorode, ďalšie zo ZŠ Turie Remety, z Nového Klenovca, z Mukačeva aj z gymnázia Veľké Berezné. Tatranské táborové letovisko si užilo takmer stotridsať detí. Je symbolické, že pri organizovaní jubilejného ročníka tábora spojili sily Matica (prostredníctvom svojho inštitútu vzdelávania) a ÚSZZ.

■ KRAJANSKÉ VÄZBY

Viac jeho predseda Ing. Ján Varšo: „V súlade so štátnou politikou Slovenskej republiky vo vzťahu ku krajanom na tento cieľ slúžia aj letné krajanové detské a mládežnícke tábory, ktoré sú organizované s dotáčajnou podporou úradu. Deti krajanov zo susedných i vzdialenejších štátov majú možnosť počas táborov vzájomne komunikovať v slovenskom jazyku, nadväzovať priateľstvá a spoznávaním Slovenska tiež posilňovať väzby s materskou krajinou. Letné tábory pre deti a mládež Slovákov žijúcich v zahraničí vo veku osem až pätnásť rokov sa uskutočňujú v troch turnusoch v dĺžke dvoch týždňov od začiatku júla do polovice augusta. Sú motiváciou i ocenením práce rodičov, detí a pedagógov škôl a vzdelávacích centier za ich angažovanosť v oblasti vzdelávania v slovenskom jazyku alebo vyučovania žiakov v slovenčine... Je to investícia do budúcnosti slovenskosti v zahraničí, ktorá v prázdninovej atmosfére klbi prirodzený spôsob používania slovenčiny v slovenskom prostredí spolu s posilňovaním väzieb k materskému Slovensku. Cieľom projektu letných táborov pre deti krajanov je teda udržiavať živý kontakt žiakov so svojou materskou krajinou, so slovenským jazykom a s rovesníkmi

z našich škôl, aby mladá generácia nezabudla na svoj pôvod.“ Z rozhovorov s deťmi a pedagógmi jasne znelo, že napĺňanie poslania oceňujú a matičný tábor chvália. Deti spoznávajú krajinu predkov, zvyky a tradície, čo po návrate užitočnejšie. Ako uvádza J. Varšo: „Je to jedna z ciest, ako využívať ústavov zakotvené, zákonom vymedzené a zo štátneho rozpočtu vyčlenené prostriedky na efektívne podchyťovanie a udržiavanie slovenskosti v domovských krajinách. Rodičia, deti, učiteľia a všetci, ktorí sa na tom podieľajú, si takúto podporu zaslúžia, keďže tieto aktivity vykonávajú na posilňovanie národného povedomia a uchovanie materinského slovenského jazyka v prostredí, kde vzdelávací proces prebieha v jazyku domovskej krajiny.“

JAZYK A DOROZUMIEVANIE SA

Pomenovaniu literárnych postáv venuje každý spisovateľ primeranú pozornosť, pretože literárny (literárne vlastné mená) spoluvytvárajú atmosféru aj charakter literárneho diela. Zámerom príspevku je predstaviť literárny román Ladislava Balleka Pomocník. Román predstavuje život tesne po druhej svetovej vojne na juhu Slovenska.

Literárny román v Pomocníkovi

Názov románu Pomocník je iným pomenovaním pomocného másiara Volenta Lančariča. Literárny román Volent Lančarič pomenúvalo výborného másiara, no nesprávneho a násilníckeho človeka, ktorý mal odjakživa problémy so žandarmi každej doby. Literárny román Volent je skrátenou podobou mena Valentin s maďarskou výslovnosťou a ako o. Pôvodný význam slova Valentin súvisí s rímskym rodovým menom Valerius, ktoré je odvodené od slova valens s významom silný, zdravý. Volent bol presne taký: zdravý a silný másiar. Priezvisko Lančarič signalizuje jeho balkánsky pôvod. Literárny román najčastejšie fungoval v jednoslovnnej podobe vo forme rodného mena Valent.

Másiarsky majster Štefan Riečan bol istým spôsobom opakom Volenta. Bol nerozhodný, neistý, málo komunikatívny, spoločenským novotám málo prispôsobivý, ale aj morálne čistý a pridržiavajúci sa tradícii. Štefan Riečan bol ako rieka, pokojná a pomaly tečúca v koryte. V Palánku sa s nikým nepodobila. S Volentom mal skôr pracovné vzťahy. S manželkou a dcérou si nerozumel, pretože chceli, aby bol modernejší. Podobnosť Riečana s riekou možno vidieť aj v jeho osamotenosti medzi ľuďmi. Rieka tečie väčšiu časť svojho toku sama a Riečan tiež žil „sám so sebou“. Literárny román najčastejšie fungoval v jednoslovnnej podobe vo forme priezviska Riečan. Spoločensky vyššie postavená osoba másiarsky majster bol pomenovaný priezviskom. Spoločensky nižšie postavená osoba másiarsky pomocník bol pomenovaný rodným menom.

Ak bol Riečan pokojná rieka, tak jeho žena Eva Riečanová bola rieka nepokojná, nespútaná a vystupujúca z brehov. Zhršila viackrát: hromadila peniaz, fyzicky napadala manžela a hedonisticky si užívala ženskú príťažlivosť. Rozložila rodinu vlastným odchodom na liečenie bez návratu. Eva Riečanová, matka a manželka, je symbolom morálne deficitnej povojnovnej ženy. Dcéra Riečanovcov Eva, ktorá je zmyslom života manželov, bola orientovaná matkou na budúcnosť ženy, príslušníčky smotánky mesta: zábavy, vydaj, solventný manžel, pani domu, šťastná budúcnosť. Realita však bola iná. Dcéra Eva zhršila nielen preto, lebo zvidla Volenta Lančariča, budúceho manžela, ale najmä preto, že si vybrala ľahšiu cestu v živote, nenasledovala skromného, pracovitého a morálneho otca, ale neskromnú, hedonistickú a morálne deficitnú matku.

Román sa odohrával v Palánku (dnešných Šahách), ktorý bol v uvedenej dobe etnicky zmiešaným mestom, čo sa odrazilo aj pri pomenovaní postáv: bývalý policajt Karff, trafikant Pataki, pán Súteač, štátny štrážmajster Póbiš, lekárník Filadelfi, Bulhar Nikola Angelov, židovský lekár Erneszt Weinberger a pod.

Ladislav Ballek v románe Pomocník premysleným spôsobom charakterizoval postavy prostredníctvom vlastných mien na základe ich konania v románe.

Pavol ODALOŠ,
Katedra slovenského jazyka
a komunikácie FF UMB v Banskej
Bystrici

Dvadsať rokov nevšednej súťaže humoristov a vtipkárov v Belej nad Cirochou

Beľanská sekera ťala do živého

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

História súťaže vtipov O Beľanskú šekeru sa začala v roku 1994, keď autor myšlienky inžinier Pavol Kapráľ pripravil v spolupráci s autorom tohto príspevku, ktorý bol vtedy šéfredaktorom regionálneho týždenníka v Humennom, stranu vtipov na Beľanov. Aby bolo jasné, Beľá nad Cirochou je svojrázna zemplínska obec neďaleko Sniny, ktorá má vyše tritisíc obyvateľov a radí sa medzi najväčšie obce široko-ďaleko. Po pozitívnom ohlase sa zrodil nápad na súťaž vtipov. Najskôr sa zartovalo na účet Beľanov, ktorí sú v tomto smere aspoň takí populárni ako Záhoráci, a neskôr sa súťaž rozrástla do širších rozmerov. Nezriedka boli príspevky písané v tunajšom nárečí – sotáčtine. Kým bulharské Gabrovo malo svoju národnú súťaž vtipov, Beľania mali súťaž o regionálny vtip. Podarilo sa zorganizovať dvadsať ročníkov súťaže, do ktorých za ten čas štyristopäťnásť súťažiacich poslalo štyritisícosemsto vtipov.

„História Beľanskej šekery má korene ešte v československom socializme. Bola to doba, keď každý mohol slobodne a demokraticky voliť jednu stranu a slobodne záhradkárčiť a opatrne rozprávať vtipy. Veľmi opatrne, pretože existovali aj vtipy o tzv. „zlatú mrežu“. Najväčšou liahňou vtipov boli vtedajšie národné podniky Vihorlat Snina a Chemlon Humenné. Vtipy sa v regióne najčastejšie prenášali na Beľanov. Kým na Záhorí na Záhorákov, na severnom Zemplíne na Beľanov,“ rozhovoril sa o podhubí „frkov“ (ako sa tu hovorí žartom) miestny znalec a osnoveateľ súťaže Pavol Kapráľ. „Svoje zohrala aj rivalita susedných obcí. Pretože Beľá nad Cirochou za pár desiatok rokov v počte obyvateľov ďaleko preskočila všetky valaly v regióne.“

■ PO PYTANKOCH...

Pracovníci Beľania po roku 1945 neodchádzali z domu. Zvyčajne zarobili peniaze v spomínaných fabrikách, ale pracovali aj v Čechách, najmä v lesoch. Za tvrdo zarobené peniaze stavali otcovia deťom domy – to bola priorita! Oženil sa a do roka začal stavať dom. Keď sa svät so svatom prvýkrát stretli, už „na pytankoch“ často hovorili o tom, že po svadbe je prvá vec stavať pre mladých dom.

Beľá nad Cirochou sa v desaťročiach po vojne úzاسne rozrástla; boli roky, že sa tu dalo pod „dach“ aj tridsať domov ročne a na svet prišlo sedemdesiat až osemdesiat detí. Silné ročníky povojnovej mládeže dospeli a „štengrovali“ sa navzájom, robili si vtipy jeden na druhého, ktoré ťali do živého. Najviac sa ušlo samotným Beľanom. A tak sa zrodila súťaž o najlepšie regionálny vtip, ktorú podporila samospráva, regionálny týždenník a sponzorský miestni podnikatelia. Víťazné ceny – sekera a rozvalka – každý rok namaľoval miestny maliar Paľo Mitro, bábovku upiekla manželka organizátora Marienka Kapráľová. No nielen Beľania vymýšľali vtipy. Pomohli im aj bezprostrední susedia – Sninčania, Hámorčania, Dižania. To všetko bez štipky zloby či závidosti, lebo ako Beľania hovoria: vtipný sused – dobrý sused. Ba na otázku, či Beľanom neprekáža, že sa o nich hovoria vtipy, miestni hovoria: „Nie. Beľá je veľká, na nás še vefo zmesci.“

„Za uplynulých dvadsať rokov sa na súťaži zúčastnilo štyristopäťnásť autorov, ktorí poslali štyritisícosemsto vtipov. Okrem už uvedených, patrí vďaka aj tým, ktorí každý rok pomáhali súťaž hodnotiť. Nech dobrá nálada a humor naďalej patria ako dobrý prívlastok k regiónu Horného Zemplína – kraja pod Vihorlatom, s dolinami riek Cirochy a Laborca,“ končil svoj monológ inžinier Kapráľ.

■ BELIANSKE VTIPIY

Prvé belianske vtipy, ktoré sa šíрили ústnym podaním dávno pred súťažou, tak zľudovali, že ťažko k nim priradiť autora. Podobne ako je to s autorstvom ľudových piesní. Pretože spomínané vtipy tvoria základ tradície, neskôr rozšírenej aj o regionálne vtipy, prinášame ich v pôvodnej podobe. Zároveň aj vysvetľujú, prečo sa organizátori súťaže rozhodli pre uvedené ceny. Vari prvý beliansky vtip bol

o babe. História tohto vtipu má svoje pozadie. Po vojne a v päťdesiatych rokoch vysťahovalci z Ameriky zasielali svojim príbuzným balíky. V balíkoch bolo šatstvo a často aj potraviny, najmä fajnovjšie – prášky do pečiva, kakao a iné doma neznáme proprieté. Tak vznikol nasledovný vtip: „Nepočul si, Beľania zjedli babu?“ – „Ako?“ – „V Amerike im umrela baba. Ame-

Viera URBANOVÁ a jej trofeje.

ričania dali babu spolniť a prášok zabalili a poslali príbuzným. O tom, že posielajú popol z kremácie, napísali do listu, ktorý prišiel osobitne a neskôr. Beľania dostali balík, otvorili ho a prášok považovali za kakao. Napiekli koláče s „kakaom“ a zjedli ich. Za niekoľko dní prišiel list, ktorý všetko vysvetľoval. Nastalo zdeseenie, ale už sa nič nedalo robiť.“

■ DREVORUBAČ NA MESIACI

Beľania boli známi najmä ako drevorubači. Za zárobkom odchádzali do lesov v Čechách, ale zárobok hľadali všade... „Keď v roku 1969 pristáli na Mesiaci americkí kozmonauti, vieš čo tam našli?“ – „Čo?“ – „Pripravenú siahovicu a listok: Nerušac, ja tu zajtra ďalej robím.“

Chlapi boli po robotách, zarábali na týždňovkách a Belianky zostávali doma, starali sa o domácnosť i hospodárstvo. Oproti ženám z iných tunajších obcí sa Belianky vždy parádili – veď muži dobre zarábali. Na konci šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov sa aj k nám začali dovážať zahraničné tovary – medzi inými aj talianske čižmičky.

„Beľan sa chystal na Čechy, žena ho vypravovala po kapurku, a keď už bol ďaleko, spomenula si, aby jej nezabudol kúpiť čižmy. Kričala za ním: Kúp mi čižmy! Muž nerozumel, ale nechcel sa vrátiť, aby mu neušiel vlak, nuž zavolať, že nerozumie... Žena zo všetkých síl zakričala: Kúp mi čižmy – a dodala: – Bom bosá, na vysvetlenie, že nemá čo na nohy. Beľan nezabudol na svoju peknú ženu. Počul, že letia talianske čižmy, a tak chodil po Prahu a všade pýtal talianske čižmy. Keď sa ho pýtali aké, hovoril: Bombosa.“

■ ZNÁME KRÁSAVICE

Belianky boli (a aj sú) povestné krásavice. Keďže muži boli často dlhšie z domu, na ich úkor sa povrávalo: „Vieš, prečo robia Beľania okrúhle domy? Aby im ženy nezahýbali za roh.“ A ďalší frk: „Viete, koľko studní vždy kopú v Beľej? Dve – na studenú a teplú vodu.“

Keď sa začala éra satelitných televíznych programov, opäť sa im ušlo: „Počul si, že Beľania vykupili všetky lavóre?“ – „Nie. A na čo im budú?“ – „Budú na nich chytať satelit...“ To na Beľanov vymysleli ich susedia, ale tí sú na nich krátky. Beľania totiž nekupovali nijaké lavóre, ale pravda je taká, že ako prvá obec na Zemplíne zaviedli káblový rozvod satelitných programov. Zato keď sa pozriete po susedných obciach, na strechách majú samé lavóre...

No a viete, ako Beľania nafukujú pneumatiky? Hodia ich do ťateliney a kričia: „Zduj sa!“

V päťdesiatych rokoch robili Beľania v lesoch len sekerou a ručnou pílou. Bola to ťažká a namáhavá práca. Raz, keď bratia Janko s Juskom podrezávali pílu veľmi hrubý buk, že ani na seba nevideli, pýta sa Janko: „Aj tebe sa tak ťažko ťahá?“ – „Mne nie. Ja fajčím.“

■ KRŔČIKY K TRADIÍCII

Viera Urbanová žije teraz v Kamenici nad Cirochou. Ale prvé vtipy poslala do súťaže ešte ako občianka Humenného. Až pri vyhodnotení piateho ročníka Beľanskej šekery v roku 1999 sa miestni dozvedeli, že je rodáčkou z ich obce. Ako nám povedala, vzťah k humoru majú v rodine. Spomenula pritom Beľanov v ich rodine – mamu, brata i deda nebožtíka.

Štyri hlavné trofeje zo súťaže má aj inžinier Ján BOBER z Humenného.

Tí všetci mali zmysel pre nezmysel, ako vtedy prízvukoval starosta obce. A odtiaľ bol už len povestný krôčik k belianskym vtipom. Na prvé vyhodnotenie prišla spolu s manželom, no toho sme pri stretnutí takmer nepočuli. Zato doma, povedala nám, je ticho skôr ona. No keď sa už dostane do spoločnosti, uvoľní sa, vtipy sype ako z rukáva.

Ing. Pavol KAPRÁĽ, iniciátor súťaže.

V robote ju často nahovárali: „Viera, povedz dakaj vtip.“ Spomína si, že keď v pôrodnici čakala dcéru a na izbe bolo osem žien, budúce mamičky hovorili sestričke, aby jej nedávali injekcie na spanie, pretože chcú počúvať vtipy...

Pani Urbanová vtipkovať skutočne vie, za uplynulých dvadsať rokov súťaže získala tri Beľanské šekery, dve rozvalky – valčeky na cesto, a tri bábovky. Bábovky ako ocenenia by nevydržali ani cestu domov z vyhodnotenia súťaže. V zošite má zapísaných tisícpäťsto vtipov. Rada by ich uverejnila knižne, ale doteraz nenašla sponzora. A čo ju inšpiruje k ich zachyteniu a napísaniu? Počúva, čo ľudia hovoria, a skladá z toho príbehy s vtipnou pointou. Skutočnosť, že si to najviac odsákali Beľania, ako rodáčka okomentovala slovami: „Šak na dakoho še hvarec musí, ňe?“ Tu je niekoľko vtipov z jej zbierky.

Zať stretol svokru, ako krúti pedálmi na bicykli: „Mama, kde idete?“ – „Na cintorín.“ – „No a bicykel? Kto ho priniesie naspäť domov?“

Ešte za socializmu sa pýta učiteľka detí v škole: „No detičky,

v lete alebo v zime, furt má obuté trampky.“

Príde murár do roboty celý dobitý a polepený leukoplastom: „Preboha, čo sa ti stalo?“ – „Ale, zrazilo ma auto, potom ma dobla labuť a nakoniec do mňa vrazilo lietadlo.“ – „Ježišikriste, a čo bolo ďalej?“ – „Už nič, majiteľ kolotoča ho konečne vypoľ.“

Beľan ide domov po dvoch mesiacoch práce v Čechách. Teší sa na svoju starkú, no len čo otvorí dvere, vidí, že jeho syn je už doma zo školy. Ale hneď sa vynájde a vraví mu: „Choď rýchlo na balkón a pozerať sa, či neuvidíš dakajého chlapa v uniforme. Ak hej, za každého dostaneš euro, lebo vieš, ja sa musím o čomsi dôležitom poradiť s mamkou.“ Chlapec poslušne odíde a o chvíľu volá: „Otec, vidím uja pošťára.“ – Dobre, anjel môj, máš euro.“ O chvíľu chlapec kričí: „Oco, po chodníku idú dvaja železničiari.“ – „Dobře, máš dve eurá.“ Odrazu otec počuje, ako sa syn veľmi smeje: „Preboha, čo sa stalo, že sa tak smeješ?“ – „Joj, otec, nedoplatíte sa, lebo vonku ide celá rota vojakov.“

■ NEURAZIŤ – ROZOSMIAŤ

Medzi víťazmi Beľanskej šekery je aj Ing. Ján Bober z Humenného, ktorý má v zbierke štyri sekery a jednu rozvalku. Narátal aj jednu bábovku, no tú zjedol. Ako vraví, k vtipom mal blízko už odmalička, lebo aj otec bol „srandista“. Vážne však s vtipmi začal v roku 1968, keď si kúpil knihu Tisíc a jeden vtip. Keďže bola na indexe medzi zakázanými, tajne ju držal doma a doslova študoval vtip za vtipom. Odvtedy si rozširoval zbierku. Postážoval sa, že s mnohí tzv. autori si myslia, že sú tvorcami vtipov, ale v skutočnosti ich len preberajú z internetu či ďalších zdrojov. On vtipy neodpisuje, snaží sa dať dokopy niekedy aj dva či tri alebo zareaguje na nejakú vtipnú situáciu. Dôležité je aj to, ako autor vtip správne interpretuje. Inžinier Bober hovorí, že hoci má pri rozprávani v talóne nespočetné množstvo vtipov, vždy dbá na to, aby vtipom nikoho neurazil. Dodnes, aj keď už je na dôchodku, vyplňa voľný čas účinkovaním so skupinou Humenski seniori, kde nielen spieva, ale aj hovorí vtipy. Doba je ťažká, a zvlášť pre starých ľudí, takže si ju spestrime aspoň dobrými vtipmi, prízvukuje.

Stará Belianka spieva vnukovi uspávanku. Keď pridá aj druhú a tretiu pesničku, vnuk jej povie: „Babka, choďte spievať do druhej izby, lebo ja by som už spal.“

V čase, keď Slováci odchádzali za prácou do Ameriky, vybrali sa tam aj dvaja Beľania. Keď priplávali do New Yorku, videli, že z mora vychádza potápač. Namrzený Beľan mrmle: „Ja jeho svätého! Načo som kupoval lístok, keď tu sa dá ísť aj peši!“

Hovorí babka dedovi: „Starý, počula som, že dnes už sú moderné pohreby. Spália nás a náš popol rozsyjú. Ty môj popol rozsypeš len po našom dvore.“ – „Urchíte. Zafúka vietor a zasa si doma.“

Manželia si ľahli do postele, keď sa zrazu z druhej izby ozve chlapec: „Chcem hrnček vody.“ Otec pokojne vstane, podá mu vodu, a keď už začne driemať, ozve sa z izby: „Chcem hrnček vody.“ Keď už tretíkrát chlapec kričí, že je smädny, otec mu pohrozí: „Ešte raz budeš pýtať hrnček vody, nerezem ti na zadok.“ A z izby sa ozve: „Keď mi pridete narezať na zadok, doneste hrnček vody.“

Murár v robote na dvore zašlia-pol slimáka. Majster mu vraví: „Ty sa nebojíš Boha? Zabil si živého tvora. Prečo si tak urobil?“ – „Keď sa za mnou od rána vláči.“

Začali sme sekerou. A čím skončíme? Možno viňšom do ďalších dní: Aby nám veľa vážnych vecí prešlo, napíšte na záver heslo: Na každý deň jeden vtip, aby si bol stále fit.

V bratislavskej gréckokatolíckej katedrále si pripomenuli dielo sv. Gorazda Na chválu a slávu nášmu prvosvätcovi

Maroš M. BANČEJ – Foto: Jozef GÁLIK

Svätogorazdovská tradícia sa na Slovensku za posledné štvrtstoročie viac než úspešne udomácnila, čoho dôkazom je celý rad podujatí usporadúvaných pod egidou tohto významného svätca, prvého rodom slovenského biskupa literáta. Nenadarmo si ho podľa historických prameňov za svojho nástupcu v biskupskom úrade pred svojou smrťou zvolil sv. Metod týmito slovami: „Toto je vašej zeme slobodný muž, učený dobre v latinských knihách, pravoverný. V súčasnosti je meno sv. Gorazda prítomné v názvoch kultúrnych a liturgických podujatí od Trebišova po Bratislavu, či už ide o hudobné a zborové podujatia, či výtvarné a literárne súťaže. Další kameňok do tejto úctyhodnej mozaiky nedávno položili v Bratislave. Nasledoval po Gorazdovom Močenku, celoslovenskom festivale kresťanského divadla.

V stredu 27. júla v deň liturgickej spomienky na sv. Gorazda podľa latinského kalendára a sviatku sv. sedmopočetníkov (Cyrila, Metoda, Gorazda, Klimenta, Nauma, Sávu a Angelára) podľa byzantského kalendára sa v Katedrálnom chráme Povýšenia vznešeného a životodarného Kríža v Bratislave konala XXIV. spomienka na svätého Gorazda, ktorú pripravili Národné osvetové centrum Bratislava, Bratislavská gréckokatolícka eparchia, Rada KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru, Matica slovenská Martin a Spoločnosť svätého Gorazda.

■ FORMOTVORNÉ SLOVO

Inšpiratívne a dobre pripravené podujatie sa začalo svätou liturgiou v cirkevno-slovenskom jazyku, ktorej predsedal generálny vikár bratislavskej eparchie Vladimír Skyba, koncelebrovali kňazi Rastislav Čížik, Stanislav Diheneščík, Ján Burda SJ, diakonizoval Andrej Škoviera a kantoroval Daniel Škoviera.

Vladimír Skyba v homílii poukázal na sv. Cyrila a Metoda, ktorí priniesli našim predkom slovo radostnej zvesti, ktoré významne formovalo naše dejiny. Upozornil tiež

Marián TKÁČ a Miroslav HOLEČKO pri spomienke na svätého Gorazda.

val aj súčasnému daniu vo svete, ktoré nám priniesli a spolu so svojimi žiakmi, medzi nimi aj so sv. Gorazdom, vštepovali našim predkom. Vo svojich slovách sa však neobmedzil len na historický odkaz spomínaných svätcov. Časť svojej homílie veno-

val aj súčasnému daniu vo svete, ktoré oprávnene vzbudzujú obavy zo smerovania našej európskej civilizácie, postupne čoraz viac rezignujúcej na svoj kresťanský prázaklad. Práve globalizačné tendencie, spochybňovanie národného

Vikár Vladimír SKYBA.

charakteru štátov, vkladanie priveľkej moci do rúk byrokratickej, nikým nevolenej vrstvy euroúradníkov sú príčinou morálnej, duchovnej krízy a s tým súvisiacej aj aktuálnej utečeneckej krízy. Generálny vikár Vladimír Skyba tak isto vyzdvihol význam svätého kríža, ako symbolu sebaobety Ježiša Krista a vyzval prítomných, aby rozmýšľali nad významom silného duchovného posolstva, ktoré sa vinie našimi dejinami už od čias svätého Gorazda.

■ INŠPIRATÍVNY ODKAZ

Je už tradíciou svätogorazdovských podujatí, že sa v nich spája duchovný a umelecký rozmer. Práve preto po liturgii nasledoval umelecký program, ktorý sa začal spevom slovenskej hymny. Prítomným sa najprv prihovoril predseda Maticy slovenskej Marián Tkáč a po ňom Miroslav Holečko, predseda Spoločnosti svätého Gorazda. Marián Tkáč spomenul na úvod svojho príhovoru, že sme jediný národ v Európe, na začiatku existencie ktorého bolo slovo, a nie šabľa či meč. Takisto pripo-

menul slová pápeža Jána Pavla II. o zvláštnom poslaní Slovenska v rámci čoraz sekulárnejšej Európy a sveta.

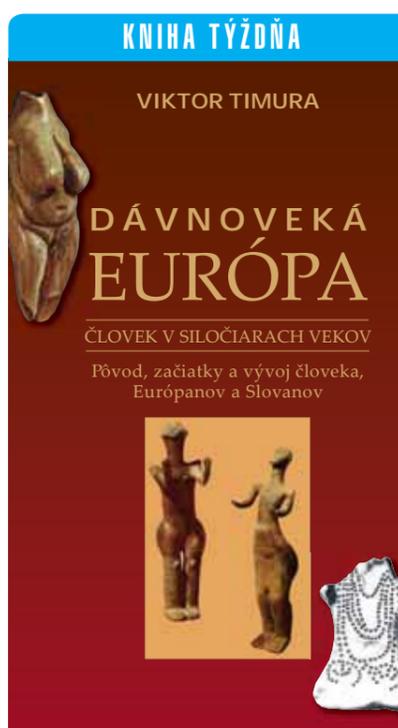
Miroslav Holečko zdôraznil vo svojom príhovore fakt, že dielo solúnskych bratov a ich žiakov bolo veľmi široké tak na poli náboženstvom, kultúrnym, vzdelávanom, spoločenskom, ako aj právnom. Vďaka ich úsiliu malo Slovensku už v 9. storočí vlastnú cirkevnú provinciu, vlastný liturgický jazyk i preklad Biblie. Aj keď štátny útvár starých Slovenov neskôr zanikol a jeho územie sa stalo súčasťou Uhorska, ich dielo nezaniklo. Miroslav Holečko tiež v krátkosti priblížil novodobé dejiny svätogorazdovskej tradície.

Po príhovoroch nasledovala hudobno-poetická kompozícia pod názvom Na chválu a slávu nášmu prvosvätcovi. Verše slovenských básnikov venované sv. Gorazdovi v interpretácii recitátora Ľubora Hallona striedali staroslovenské a slovenské národné piesne v podaní basbarytonistu Juraja Havaja s klavírnym sprievodom Martina Štefánika. Je len symptomatické, že odznela básnická skladba od Jaroslava Rezníka st. Monument Gorazd, báseň Ľubora Hallona Na slávu gorazdovskej striebornice a výber básní Michala Chudu s názvom Pochvala sv. Gorazdovi.

Udržiavať tradíciu je voľba a zároveň do značnej miery aj povinnosť. Nielen pri tejto svätogorazdovskej tradícii totiž platí to, čo prenesene spomenul vikár bratislavskej eparchie Vladimír Skyba vo svojej homílii. Keď sa vzdáme toho, čo nás oddávna formovalo, bude sa na to uprázdnené miesto tlačiť niečo iné, nám cudzie.

Viktor Timura o zmanipulovaných dejinách

Dávnoevká Európa – pôvod, začiatky a vývoj človeka, Európanov a Slovanov

KNIHA TÝŽDŇA

VIKTOR TIMURA

DÁVNOEVKÁ
EURÓPA

ČLOVEK V SILOČIARACH VEKOV

Pôvod, začiatky a vývoj človeka,
Európanov a Slovanov

Známy slovenský autor na základe svojho mnohoročného bádania rozkrýva zákulisie zmanipulovaných dejín Európy, ktoré vyplývalo z protislovenského zamerania západnej Európy po viac ako dve tisícročia. V pozadí boli a naďalej sú mocensko-politické záujmy Západu.

Európania, ako autor argumentuje, žijú vo falošnom historickom povedomí. Takzvaný príchod Indoeurópanov v 3. tisícročí pred n. l. aj s indoeurópskym jazykom je zámeraná manipulácia, ktorej zmyslom je odvieť pozornosť od významu a úlohy, ktorú Slovania v najstarších dejinách Európy zohrali a naďalej zohrávajú. Na tento cieľ mala slúžiť aj myšlienka, že Slovania prišli do dnešných teritórií len v 5. či 6. storočí.

Skutočnosť je však celkom iná. Na základe syntézy súčasných poznatkov viacerých vedeckých disciplín publikácia prichádza s novým pohľadom na európske dejiny, na pôvod Európanov a najmä na pôvod, začiatky a úlohu Slovanov, ktorú v najstarších dejinách zohrávali. Boli to Slovania, ktorí sformovali najstaršie civilizácie na svete a vytvorili aj prvé písmo na svete, z ktorého čerpalí podnety a preberali znaky (piktografy) všetky nasledujúce civilizácie, vrátane mezopotámskej, ktorá vznikla o viac ako dve tisícročia neskôr ako staroslovenské civilizácie. O tom sa, žiaľ, v Európe mlčí, mlčí sa o tom aj u nás. Východiskom autorových prístupov je antropológia – vznik a vývoj človeka, jeho vedomia a s ním spojený rozvoj schopností, zvlášť reči a jazyka, ktoré viedli aj k diferenciacii pôvodne jednotnej európskej populácie – severokaukazskej, europoidnej čelade. Základným cieľom analyticko-syntetického uvažovania autora je pôvod, začiatky a vývoj Slovanov. Publikácia prináša okrem toho celý rad ďalších zaujímavých poznatkov a skutočností i nových pohľadov, aké doteraz neboli publikované.

MEDAILÓN

Regionálne nárečia pomaly vymierajú. Takmer už nenájde prúzu, o poézii nevraviac, kde by sa vyskytli prvky zemlinského, spišského, detvianskeho, piešťanského či skalického nárečia. Na druhej strane sú tvorcovia, ktorí pre svoj rodný kraj urobili službu a povýšia jedinečnosť jeho nárečovej podoby na umelecký prostriedok. Pre záhorácke nárečie to spravil básnik a prozaik Štefan Moravčík. Pre východniarske nárečie na pomedzí žúp Šariša a Zemplína ako jedna z mála urobila túto službu herečka, prozaička a dramatická Milka Zimková.

Herečka a spisovateľka z Okružnej

Narodila sa 1. augusta 1951 v Okružnej. Do základnej školy chodila v rodisku a v Kapušanoch, neskôr zmaturovala na gymnáziu v Prešove. V rokoch 1969 až 1974 študovala herectvo na Vysokej škole múzických umení v Bratislave. Po skončení štúdia pôsobila rok ako herečka v Divadle pre deti a mládež v Trnave. Od roku 1975 je v slobodnom povolani a venuje sa divadelnému žánru monodrámy. Pre svoje vystúpenia si píše vlastné scenáre. Spolupracuje s filmom, televíziou a umeleckými agentúrami. Ako herečka účinkovala vo viacerých celovečerných filmoch. Žije v Bratislave. Toľko stručné údaje z verejných zdrojov. Šarišanka Milka Zimková vnesla svojim debutom Pásla kone na betóne (1980) do slovenskej literatúry, najmä do tej jej časti, kde dominujú ženské autorky, príjemný, osviežujúci vetrik. A kritici sa nadchýňali: „Z jej dvanástich poviedok zavanulo vzácnym korením – humorom. Nie bujarým, karnevalovým či nebudaj silným, prehnane vulgárnym. Zimkovej humor je často skôr trpký, ľudsky chápaný až nežný, ale aj ironický, presný, vždy vychádzajúci z poznania každodenného života.“ Milka Zimková má na svojom konte niekoľko poviedkových kníh, päť autorských dramatických textov, scenáre a knihu aktuálnych publicistických textov Dve v tom spolu s Gabrielou Rothmayerovou. Neopakovateľná herečka monodram a prozaička Milka Zimková oslavuje v týchto dňoch životné jubileum. V mene redakcie SNN blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Človek je tvor hravý a často mu to vydrží do dospelosti. Keď sa v detstve hráva na naháňačku či skrývačku, tak v dospelosti naháňa dievčence tiež, no už pre niečo iné a dievčence sa schovávajú pred manželom tak isto s iných dôvodov, ak, samozrejme, nepoužívajú na schovávanie toho tretieho skriňu, takú obľúbenú vo vtipoch. Tak či tak, hravosť nás prepadne často nečakane, ale zato o to mohutnejšie. Pamätníci si iste pamätajú klik-klak. V polovici sedemdesiatych rokov to bola hotová epidémia. Dve umelohmotné gule na povrázku a uprostred kovový krúžok, kam sa strčil prst. No

a potom sa kmitalo rukou tak, aby gule na seba narážali vydávajúc rachotivý zvuk, príjemný asi ako o šiestej ráno priklepová vrtačka u susedov. Ešte predtým

keď sa dostal do obehu manuál, to bolo machrov, ktorí ohurovali svoje okolie! Prvú elektronickú zábavku ešte pred epochou kapitalizmu sme pašovali zo ZSSR. Strčili ste tam zo

šej zábavke fungujúcej v takzvaných inteligentných telefónoch, ktorá má pekný názov Pokémon Go. To civíte na obrazovku, kde vám cez satelitnú navigáciu uka-

ných priestorov, skrátka, hravo sa realizovali. Nejakí šikovní mladenci nabúrli program a nastrčili tam informáciu, že na istom odľahlom mieste je tých príšeriek požehnané. Keď sa tam zbeholo zo desať nadšených hľadačov, tak dotyční vylietli z kríkov a poctivo ich olúpili. Kam sa hrabe Jurko Jánošík, ktorý musel drepieť voľakde na stráni a vyčkávať grofsky koč aj celé popoludnie. No jedno svet nevie. Samotný názov danej populárnej príšerky pochádza zo Slovenska, konkrétne zo Záhoria. To sa raz narodilo v Skalici pomerne škaredé chlapča. Stáva sa... Zišla sa celá rodina a obzerala si ho až krstná položila otázku: Po kým on je? No a pokémon bol na svete.

Marek Danko

V zdravom tele stále zostáva hravý duch

sa najmä v imperialistickej cudzine tešil obľube kruh zvaný hula hop. Dievčence si ho dali okolo pása a už sa len vrteli. Malo to nesporný význam pre kondíciu a aj oko mohlo s úľubou spočinúť na niečom eroticky estetickom. Oproti tomu takzvaná Rubikova kocka bola z rodu technických zábaviek. Osobne nepoznám nikoho, kto by ju poskladal takpovediac sám, ale

štyri tužkové batérie a potom populárny vlk z rozprávky Počkaj, zajac! chytil vajcia, ktoré mu zlomyseľne sľepky znášali čoraz rýchlejšie. Kamarát v snahe prekonať rekord mal pravidelne problémy na trati Bratislava – Trnava. Párkrát vystúpil namiesto v Trnave v Piešťanoch a raz sa mu podarilo dôjsť až do Trenčína. To všetko je však nič oproti momentálne najvyčytenej-

zujú reálne prostredie. Pátrate po rôznofarebných príšerkách a chytáte ich. Potom ich cvičíte, aby ste vo finále mohli bojovať s podobne postihnutými jedincami. A tak čoraz častejšie môžeme aj u nás zhliaďnuť človeka, ktorý uprene pozerá na obrazovku svojho mobilu a občas si niečo zamrmle. Lovci pokémonov už vliezli pod autá, padli zo strán, vstúpili do zákáza-

Na miestach, kde zbieral kvietky do herbára Jozef Ľudovít Holuby

Čriepky z podjavorinského kraja

Anna SLÁVIKOVÁ – Foto: archív

V jeden krásny slnečný deň sa vyberie skupina mladých ľudí na celodenný výlet po svojom okolí. Je krátko pred koncom školského roka a ich triedny učiteľ, zároveň vyučujúci dejepis, si chce overiť ich znalosti. „Žiaci, preberali sme už históriu nášho podjavorinského kraja. Vieme, že osídľovanie úpätia Malých Karpát sa začína... no kedy? Juraj.“ Ticho. Žiak Juraj mlčí a ostatní takisto. „Ešte v dobe kamennej,“ pomôže im učiteľ. „No a tá bola... Janka, prezrad' nám.“ Zasa ticho. „No tak, tipni si. Dnes neznámujem. Pomôžem ti. Bolo to ešte pred narodením Krista. Už len zostáva uhádnuť tisícročie...“ – „Sto,“ odpovie Janka. – „Čo sto?“ zopakuje po nej učiteľ. „Stotisíc rokov pred Kristom.“ Decká sa rozrehocú.

Nesmejte sa, napomenie ich učiteľ. „Nemýli sa. Ťažko presne určiť tento dátum, no podľa vykopávkov, ktoré sa tu našli, podľa ľudských kostier i množstva kamenných nástrojov z náleziska tehelne na okraji neďalekého Nového Mesta nad Váhom, ba aj v chotári Starej Turej, ktorá je vzdušnou čiarou z päť kilometrov, by to obdobiu, aké Janka uviedla, celkom zodpovedalo. Samozrejme, presne sa to zistiť nedá, ale už v období stopäťdesiat tisíc až osemdesiat tisíc rokov pred Kristom sa nachádzajú najstaršie stopy o pobyte človeka na tomto území.“

„Ktovie, prečo práve tu?“ povie začudovanie Ján. „Asi radi lyžovali a na týchto svahoch im to šlo jedna radosť,“ pokúša o vtip Maroš. Mladí sa smiali a Róbert utrášil: „Možno mali lepšie vleky, ako sú teraz na Javorine. Ktovie, koľko stál listok na vlek?“ rozvíjal bujnú mládežnícku fantáziu ďalej. „Keďže boli vtedy jedna veľká rodina, asi boli vleky zadarmo,“ pridala sa do debaty Olívia. „Tak, na toto vám neviem dať zaručenú odpoveď,“ zamiešal sa učiteľ. „Ale lyžovať sa mohli hádam až neskôr. Keď dokázali drevo opracovať a skombinovať ho s pripevnením na obuv, ktorému dnes hovoríme viazanie. Pochybujem, že by šnúry zhotovené z kože dokázali udržať nohu pevne pri lyži. Okrem toho mali iné starosti. Potrebovali jesť, zháňať si potravu...“ – „Zabehli do McDonalda,“ pokračovala žartovným tónom Klárka. „Ich McDonaldom bol les, v ktorom lovili zver, alebo neďaleké rybníky plné rakov a rýb,“ dával informáciu na pravú mieru dejepisár. „Radšej podme,“ duril skupinku ďalší žiak, ktorý sa zatiaľ svojimi vedomosťami neprejavil. „Ja som za,“ schválil návrh pedagóg. „Máme pred sebou ešte riadny kus cesty.“

Mladí si prehodili cez plecacia rukavica, ktoré medzičasom zhodili na zem. „Je tu krásne,“ vzdychla si Olívia, len čo urobila zopár krokov. „Občas sem chodievame aj so sestrou a na tamojšej lúke sme sa raz opaľovali,“ prezradila kamarátom. „Dúfam, že bez plaviek,“ nedala zvedavosť Jurajovi. „Alebo aspoň hore bez. Škoda, že som tu nebol,“ zalamentoval. „Ešte dobre, že sa tadiaľto neprechádzala čachtická pani. Už by si nemusela ísť ani na transfúziu,“ utrášil Jozef. „Bezplatná kvapka krvi,“ pridala sa ďalšia. „Je celkom možné, že sa na koni zatúlala až sem,“ potvrdil učiteľ. „Veď tieto

pozemky patrili pod čachtické panstvo. Vdova Uršula Kanižajová, ktorej dal po smrti manžela Tomáša Nádaždyho kráľ Maximilián I. túto časť pan-

doplní Janka. „Áno. Naši ľudia si zvykli prispôbovať si názvy po svojom. Nevyhol sa tomu ani Nechvan, aj keď my pod označením Nehvanec

Pamätná izba botanika Ľudovíta HOLUBYHO v Zemianskom Podhradí.

stva do zálohy, bola vraj veľmi láskavá a citlivá. Od svojich úradníkov vyžadovala, aby na pochôdkach za robotou šetrne zaobchádzali s chudobnými. Nezabúdajme, že šlo o poddanské časy...“

■ MAJER ŠTIBOROVCOV

Mládež sa pristavovala a znova pokračovala v debate: „Pozrite sa, čo je to tam za barabizňu?“ ukazuje prstom Otilia. Všetci sa otočili smerom, kde ukazovala. „To je predsa majer,“ znalecky povie Janka. „Chudáčik, je úplne na spadnutie,“ doloží. „Dobre, že si si ho všimla,“ pochválil ju učiteľ. „Chcel som vám o tejto stavbe niečo povedať. Podme sa pozrieť bližšie.“ A už aj všetci idú k osamotenému domu, vedľa ktorého je kopa surových tehál a len chabé torzo steny naznačuje, že tu niekedy dávno mohlo stáť obrovské stavisko.

„Tak tento majer má, milí moji, dlhú a zaujímavú históriu. V starých knihách sa spomína už v 15. storočí, keď čachtickému panstvu vládli Štiborovci. V zozname sa uvádza majer Nechvan. „Po našom Nehvanec,“

poznáme tú časť našej obce, kde bolo volakedy JRD, ale aj role siahajúce od Hnčiarového až po osadu Pod kaminokou. Prakticky až po horu Ostrý vrch.“

„No, ale hádam tieto ruiny nemajú vyše päťsto rokov?“ zapochybuje Ján. „Samozrejme že nie,“ ubezpečuje učiteľ. „Keďže šlo o strategicky veľmi výhodné umiestnenie, rozhodla sa grófska rodina Erdödyovcov postaviť v roku 1807 na týchto miestach nový majer.“

„A načo im bol, veď bývali niekde v Maďarsku, nie?“ čuduje sa Janka. „V tých časoch predsa po Maďarsku nebolo ani chýru,“ uzemnil ju Jozef. „Existovalo Rakúsko-Uhorsko a to bolo aj na tomto území, ty múdra,“ s opovrhnutím dodal.

„Tuším v tom nemáte jasno,“ zasiahol učiteľ. „Rakúsko-uhorská monarchia na čele s cisárom trvala do... no dokedy?“ „Do konca prvej svetovej vojny, do roku 1918,“ suverénne zahlásil Jozef. „Teda tí Erdödyovci vlastnili tunajšie pozemky, ktoré kúpili od Habsburgovcov. Každá vláda mala svoju armádu, ktorú bolo treba živiť, a kdesi museli byť ustaj-

Jozef Ľudovít HOLUBY.

nené aj jazdecké kone. A práve na tento cieľ slúžil Nechvanec majer.“

„Páni, toľkokrát som šiel okolo a ani mi neprišlo na um zamyslieť sa, čo je to za stavbu a načo volakedy slúžila,“ dostal jedným dychom zo seba Karol, ktorý po celý čas iba čušal a neveriacky zísal.

„Teraz si ju budeš viac vážiť?“ pobaveno sa opýtal Ján. „A čo keby si zobral vedierko a maltu a trochu zalepil tie medzierky v stene?“ s otvoreným výsmechom dodal Ján.

■ V POLIACH

„Možno sa vám to zdá byť smiešne, ale táto schátraná stavba zohrala v tomto kraji veľmi dôležitú úlohu. A ktožehovie, koľko dobrodružstiev sa udialo za jej niekdajšími pevnými múrmi,“ povie učiteľ. „Mne však vrta hlavou, prečo ho stavali práve tu, uprostred polí, ďaleko od osady, vlastne kdesi na konci sveta,“ vychrlila otázku Otilia. „Veď práve preto,“ vysvetľuje pedagóg. „Decká, my stojíme iba tri-štyri kilometre – vtedy merali vzdialenosti v jutrách – od moravského a českého kráľovstva. Cisárska rakúsko-uhorská monarchia musela mať pri hraniciach s inou mocnosťou vojsko. Verím, že to bol hlavný dôvod, prečo tu postavili Štiborovci pred piatimi storočiami prvé obydlie, ktoré malo slúžiť na viacero účelov. Jednak bolo prístreším pre podriadených, ktorí mali na starosti bezpečnosť monarchie, a podobne ako aj iné majere, či už v Rudnom, na Myjave i na ďalších miestach, zabezpečovali zásobovanie obilím a zrejme aj dobytkom alebo divinou,“ rozvravel sa učiteľ. „V tom vedľajšom dome, v ktorom dnes žijú nejakí ľudia, zrejme býval personál,“ doplní učiteľ výklad Otilia svojou domnienkou. „Viem si predstaviť, koľko lások sa tu stretlo,“ pridala poznámku ako bonus. „Nemýl si to so zemianskou kúriou,“ upozornila ju Janka. „To nebol Alžbetin dvor,“ mladí sa rozchichocú. „A ktožehovie, môže sa iba domnievať, čo sa na týchto miestach odohrávalo, ale tam, kde sú ľudia, sa udeje kadečo. Lásky nevynímajúc,“ tajomne naznačí učiteľ. „Neviem si predstaviť, že by som sa objímal

s nejakým vojakom v špinavej a tvrdej ľanovej uniforme, či z čoho sa vtedy šilo. Raz sme u babky vyhadzovali z povaly staré handry. Už boli takmer úplne rozpadnuté, neviem, načo ich babka skladovala. Ledva som ich vytiahla zo zaprášenej, rozprkanej drevenej truhlice. Pripomínali mi skôr dolámané drôty. Vraj to boli kedysi parádne vyšívané gate, v ktorých chodil k nej dedko na pytačky, preto ich tak odkladala. A hneď pod nimi som našla vojenský mundúr. Hrozná, div, že som sa neporezala na tej tvrdej látke. Stavila by som sa, že boli z plechu,“ poinformovala spolužiačky Olívia.

„Žiaľ, nemôžem ti to ani potvrdiť, ani vyvrátiť, takže to ponechám na vašu bujnú fantáziu, viem len toľko, že hodváb alebo silon nepoznali, museli sa uspokojiť s ľanovou látkou, a tá bola veľmi tvrdá. V neďalekej Lubine bol neskôr založený súkennický cech,“ rezignoval učiteľ. „Moja fantázia nie je až taká bujná,“ priznal sa Karol. „Asi preto, že som tu nič romantické nikdy nevidel. Ešte donedávna, kým fungovalo roľnícke družstvo, tu bol ovčinec. Vídal som tu baču aj jeho honelníkov, ale vždy sme sa len pozdravili.“

„Čo si myslíš, že ti by ti vedeli povedať, ako to bolo za Františka Jozefa či Márie Terézie?“ posmešne ho uzemnil Jozef. „Nič také som nechcel povedať,“ zahriaknuto riekol Karol.

■ BOTANIK HOLUBY

„Nechcem, aby ste sa poškrípili pre to, čo už nemôžeme dokázať,“ prerušil ich učiteľ. „Ale čo je veľmi pravdepodobné, priam isté, že po týchto miestach chodil a zbieral bylinky známy a neskôr na celom svete uznávaný botanik Jozef Ľudovít Holuby. Narodil sa v našej obci Lubina, kde bol jeho otec Juraj evanjelickým kňazom. Práve v tomto roku si pripomíname sto osemdesiate výročie od jeho narodenia. Určite ste na hodinách prírodopisu našli mnohé jeho nákresy a opisy bylín. Preslávil sa aj obrovským herbárom a viacerými prácami, ktoré vydal pod názvom Kvetena Javoriny nad Lubinou. Niektorým druhom rastlín venoval mimoriadnu pozornosť – ostružine, po našom čiernej maline, ale aj ruži, jastrabníku a mäte. Po Holubym je pomenovaných asi dvadsať rastlín. V tomto kraji sa narodilo a pôsobilo viacero vzácných osobností, no, žiaľ, nikto podrobnejšie nezachytil udalosti, ktoré sa mohli v objekte majera, pri ktorom stojíme, udiť. Takže sa môže niektoré veci len a len domnievať. Za tých veľa storočí nad týmito niekdajšími múrmi vyšlo tisíckrát slnko a zastrelilo ich množstvo mrakov. Možno takých husťákov, ako sa o chvíľu prídu aj sem. Takže vari bolo vzhľadnejšie, keby sme sa pobrali späť skôr, ako tu premokneme do nitky,“ ukončil polemiky učiteľ a dal povel na odchod.

BESEDNICA

O švajčiarskom režisérovi a producentovi D. O. Girardovi toho veľa neviem, ale v deväťdesiatych rokoch som bol na jeho filme Nočný anjel. Bolo to v čase, keď som ako mnohí iní neodolal pokušeniu pozrieť si niektoré filmy zo Západu. Ale ak by sa ma dnes niekto spýtal, ktorý z nich ma najviac zaujal, nevedel by som si spomenúť. Azda práve ten Nočný anjel... Nie preto, žeby bol tento filmový horor v niečom výnimočný, ani by som ho náročnému divákovi neodporučil, ale aj po rokoch mi v mnohom pripomína to, čo sa dnes deje u nás. Hneď aj poviem čím. Tvorcovia tohto filmu totiž prebudili k životu strašnú, odpornú obludu, ktorá sa premenila na krásnu a elegantnú ženu. Len čo vyšla z močiara, rovno si to namierila do akéhosi modelingového časopisu. Bola to Lilit, prvá Adamova žena, o ktorej som do tých čias vedel iba zo starých židovských legiend. No

a švajčiarsky režisér ju znova vzkriesil zo zabudnutia. A čo je na nej zaujímavé a poučné?

Lilit, ktorú Stvoriteľ uvrhol na večné časy medzi démonov, bola svoj-

Kto v dave ľudí zobúdzá démona

Rudolf SLEZÁK

hlavá, neposlušná a hašterivá bytosť, ktorá nerešpektovala Adama, no prišla sa aj Božím zámerom. Preto ju uvrhol do močiara plného zlých duchov a bytostí s rovnakou náturou. Filmári ju oživilí a poslali medzi ľudí, aby sa pomstila za svoj údel, no aj za to, že ju vyobcovali spomedzi seba. Svojou krásou a zaliečaním si získala prívržencov a začala s pomstou a úkladmi proti ľuďom a Bohu. Stačilo, aby niekoho zasiahla len svojím dychom

a okamžite sa stal nástrojom jej zlovestných plánov. Spolu s démonmi, ktorých spodlila, sa jej noví a ďalší spojenci rozliezli po všetkých dôležitých inštitúciách a redakciách, odkiaľ potom šírili

rečou sa dorozumievali medzi sebou Adam s Lilit, nikomu neprezradil. Asi vedel, že dorozumieť sa s harpyou nie je možné – asi tak, ako sa nedokáže normálnym a slušným spôsobom u nás

počujeme pred bytom predstaviteľá vlády výkriky: „Vylez, ty potkan!“ – „Do basy s nim!“ a na sociálnych sieťach čoraz častejšie výroky: „Všetkých obesit!“ To nemôžu byť normálni ľudia! Tých naozaj muselo niečo zmiasť a zmagoriť. Šéfredaktorka Pravdy 11. júla napísala: „Do redakcie nám chodia májly typu: Budeme vás vešať po uliciach...“ A opoziční lídri, si mädli ruky nad tým, koľko nevráživosti a fanatizmu sa im už podarilo zasiať medzi ľudí. Ich protestné zhromaždenia pred komplexom Bonaparte mi pripomínajú časy, keď sa na iných zhromaždeniach podpisovali petície: Popravte Horákovú, Clementisa...

Hovorí sa, že tlač by mala uvádzať do pohybu myšlienky, ktoré by mali napomáhať lepšie vzťahy medzi ľuďmi. No nie je to tak. Keď počúvam a čítam niektorých komentátorov, mám dojem, že aj oni sú už v objatí Lilit. Že už ich zasiahla jej inšpiratívna jedovatá slina...

Spolupatrnov Európy sv. Cyrila a sv. Metoda si uctili aj v Rožňave

Námestie baníkov patrilo solúnskym bratom

Zlatka HALKOVÁ – Foto: archív SNN

Na rožňavskom Námestí baníkov v deň sviatku svätých Cyrila a Metoda pripravili miestni matičiari v spolupráci s vedením mesta, Rímsko-katolíckym biskupským úradom a Evanjelickým farským úradom a. v. v Rožňave spomienkovú slávnosť na týchto vierozvestcov pri príležitosti 153. výročia ich príchodu na územie Slovanov.

Na slávnosti, už tradične moderovanej Štefanom Geržom, v príhovoroch zástupcu primátora mesta Ing. Jána Lacha a predsedníčky MO MS Matice slovenskej v Rožňave MUDr. Ľubomíry Chromčíkovej odzneli všetky rozhodujúce dejinné a politicko-spoločenské súvislosti spojené s pôsobením misie solúnskych bratov aj zhodnotenie významu ich odkazu pre náš historický i súčasný vývoj. Na slávnosti sa zúčastnili aj primátor mesta Dobšiná Ján Slovák, riaditeľka Domu

MS v Rožňave a oblastná i krajská predsedníčka Matice slovenskej, ako aj členka predsedníctva MS Ing. Zlatica Halková, predseda okresnej rady SNS v Rožňave Ing. Stanislav Blahús, starosta obce Gočovo Mgr. Milan Mlynár, evanjelický farár ThDr. Jerguš Olejár, PhD., s manželkou Mgr. Ľubicou Olejárovou, PhD., členky MO MS v Gemerskej Polome na čele s predsedníčkou JUDr. Lýdiou Sústrikovou a ďalší členovia aj nečlenovia MO MS v Rožňave. Počas slávnosti položili

prítomní vence k pamätnej tabuli prvého predsedu Matice slovenskej Mons. Štefana Moysesu na biskupskom úrade. Duchovné vyžarovanie podujatia umocnilo mužské spevácke teleso 4G pod vedením Ing. Ivana Nemčoka pri Cirkevnom zbore ECAV Rožňava štvorhlasným zaspievaním skladby Otče náš v staroslovenčine, po ktorom nasledovalo nemenej pôsobivé tanečno-spevácke vystúpenie FS Dubina z Rožňavy. Program spestrila talentovaná žiačka literárno-dramatic-

Moderátor Štefan GERŽA a účinkujúci v programe na Námestí baníkov v Rožňave.

kého odboru ZUŠ v Rožňave Saška Šmelková precitným prednesom básne Ivana Kraska Dobrý krok. Záver programu patril prekrásnym

slovenským národným aj folklórnym piesňam v podaní ZsSK Genšky z Honiec za hudobného sprievodu Ing. Ivana Nemčoka.

Levočská vatra pri dvojkríži

Uprostred júna pri príležitosti 24. výročia prijatia Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky na kopci Strompeš pri dvojkríži zapálili Vatra zvrchovanosti aj vlastenci v Levoči. Podujatie na tomto mieste už tradične organizujú Okresná rada SNS, Klub žien SNS Marína a MO MS v Levoči.

Účastníkov slávnosti privítal predseda OR SNS v Levoči Miroslav Brincko, ktorý vyzval prítomných, aby si minútu ticha uctili pamiatku zosnulých pri teroristickom útoku vo francúzskom meste Nice. S príhovorom vystúpil aj podpredseda SNS Cyril Leško, ktorý odovzdal pozdrav od predsedu SNS Andreja Danka,

Levočské oslavy Dňa zvrchovanosti sa už tradične konajú na vrchu Strompeš.

a zároveň poďakoval organizátorom a prítomným za účasť na podujatí. Zhromaždených prišiel pozdraviť aj primátor Spišského Podhradia Michal Kapusta.

Za sprievodu speváckeho zboru Klubu seniorov v Levoči zaznela slovenská hymna, hymna SNS a mnoho ďalších ľudových piesní. Predsedníčka MO Matice slovenskej Anna Petreková a poslankyňa MZ v Levoči Anna Kravecová predniesli krásne básne o Slovensku. Po občerstvení a chutnom guláši (hlavným gulášmajstrom bol Peter Pitoňák) sa pri horiacej vatre účastníci zabávali a spievali do neskorého večera za podpory mladého harmonikára Vladimíra Roška.

(mb)

POZVÁNKY

– Slováci v Rumunsku – SNM EM Martin. Výstava potrvá do 30. 8. 2016. Bližšie informácie: <http://matica.sk/events/event/vystava-slovaci-v-rumunsku/>

– Dni obce Vlachovo, 12. – 14. 8. 2016. Bližšie info: <http://matica.sk/events/event/dni-obce-vlachovo/>

– IV. ročník amatérskeho volejbalového turnaja, 13. 8. 2016 o 8. h. Štítik. Bližšie info: <http://matica.sk/events/event/iv-rocnik-amaterskeho-volejbaloveho-turnaja/>

– Národný výstup na Kriván, 19. – 20. 8. 2016 Račkova dolina (L. Mikuláš). Bližšie info: <http://matica.sk/events/event/narodny-vystup-na-krivan/>

Rodáci Jána Jesenia v Turčianskom Jasene oslávili deti a rodinu

Matičná oslava tradičnej rodiny

Viliam KOMORA – Foto: autor

V obci Turčianske Jaseno, odkiaľ pochádza rod slávneho Slováka Jána Jesenia, vedca, lekára, filozofa a politika, predposlednú júlovú sobotu Miestny odbor Matice slovenskej, obecný úrad a dobrovoľní hasiči pripravili oslavu tradičnej rodiny. Deň detí sa tu uskutočnil s finančnou podporou obce, Matice slovenskej, turčianskej vodárenskej spoločnosti Turvod, dobrovoľných hasičov a ostatných podporovateľov.

Na oslavu tradičnej rodiny pripravili organizátori bohatý program najmä pre deti.

Na obecnom športovisku, ako to už tradične býva v ostatných rokoch, pripravili organizátori bohatý program, na ktorom sa zúčastnila takmer celá obec, ale aj návštevníci z blízkeho okolia. Deti od tým najmenších cez staršie, ako i mládežníci súťažili v najrôznejších púťavých podujatiach, vo vedomostných, športových súťažiach a zápoleniach, ktoré zaujali občanov rôznych vekových kategórií. Vari najviac priaznivcov malo zatkanie klinec do klátu či súťaž mladých hasičov i ukážky hasičskej a záchranej pomoci, hasičské auto a ostatná záchrannárska technika, pričom sa tí mladší horúcom júlovom dňom schladili a osviežili v štedro poskytnutej hasiacej pene. K dobrej nálade prispel vynikajúci guláš, živánska a grilované slovenské domáce

Súťažil možno aj v zatkaní klinec...

pochúťky i osviežujúce chutné nápoje. Vďaka vynikajúcej domácej hudbe zábava plynule pokračovala pre dospelých až do neskorších večerných hodín. V tejto turčianskej obci aj v okolí sa už teraz tešia na podujatie, ktoré miestni nadšenci pripravujú na budúci kalendárny rok, a veria, že bude mať rovnako bohatý a kvalitne zvládnutý program. Práve toto sú konkrétne skutky, ktoré dokazujú, že odkaz našich predkov, ktorými sú deti a rodina, je stále aktuálny a mnohí Slováci si ho neustále ctia a stojí za to si ho pripomínať a oslavovať.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Vážení čitatelia, v poslednej kvízovej otázke sme sa vás pýtali, aký je názov knihy Ľuboša Jurika o A. Dubčekovi, ktorá vyšla vo Vydavateľstve Matice slovenskej? Správna odpoveď mala znieť: Rok dlhší ako storočie. Spomedzi vašich odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Emília Raabová, Hniezdne; Simona Drabíková, Pozdišovce a Rudolf Damaškovič, Pezínok.

Ako istotne viete, naša vlasť je prvý raz predsedníčkou krajinou Európskej únie. Aj keď toto poverenie sprevádza celý rad podujatí na rôznych miestach, predsa len podstatná časť rokovaní sa uskutočňuje v našom hlavnom meste.

• Ako sa nazýva objekt, kde sa koná väčšina reprezentatívnych rokovaní a stretnutí nášho predsedníctva EÚ?

Svoje odpovede nám posielajte do konca júla na adresu redakcie vyznačenú v tiráži našej administrátorky Ľubici Rišianovej s označením Čitateľská súťaž.

(red)

Vytvárajú národnú tradíciu podujatí pod hradom Čičva

Na začiatku bolo slovo...

Text a foto: Štefan VRANOVSKÝ

Na historickej pôde čičvianskeho podhradia v obci Sedliská v okrese Vranov nad Topľou sa v deň sviatku našich vierozvestcov uskutočnil VI. ročník matičného podujatia Iskoní bē slovo – Na počiatku bolo slovo. Organizátormi podujatia boli MO Matice slovenskej v Sedliskách a obe tamojšie katolícke farnosti zastúpené JcLic. Vincetom Burdom a Mgr. Petrom Calkom.

Po svätej omši, ktorú celebroidoval dekan Dr. Michal Mikula, privítal

Vierozvestcovia pod hradom Čičva.

prítomných v areáli nedávno vytvoreného súsošia sv. Cyrila a Metoda priamo pod hradným bralom starosta obce Ing. Jozef Dobrocký. Vo svojom príhovore zdôraznil, že táto slávnosť vytvára národnú tradíciu kultúrnych podujatí pod hradom Čičva, na križovatke starých obchodných ciest. Dokonca sa traduje, že misijná púť Cyrila a Metoda k Slovenom viedla práve tadiaľto cez región Zemplína, o čom napovedá viacero ranokresťanských pamiatok. Pripomenul, že touto

slávnosťou chcú zabezpečiť obnovu a posilnenie slovenskej národnej a kresťanskej idey, založenej na cyrilo-metodskom dedičstve a slovenskej myšlienke.

„Prostredníctvom kvalitného podujatia chceme vytvoriť priestor venovaný národným myšlienkam, podporujúcim vedomie kresťanstva, histórie a kultúry,“ povedal doslova. Po príhovore sa zhromaždení na

tomto mieste pri súsoší pomodlili Litanie k sv. Cyrilovi a Metodovi. Na spoločnom posedení hostí potom odovzdal podpredseda Matice slovenskej JUDr. Marián Gešper ďakovný list ČÚ MS starostovi obce Sedliská inžinierovi M. Dobrockému za činnosť prácu na zachovaní národného kultúrneho dedičstva. Podujatie finančne podporila Matica slovenská.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Prežijeme?

Kto len trochu pozná dejiny, zrejme nezapochybuje, že všetko už tu raz bolo. Akurát že pod iným menom či v inom drese. Ved' nedobýjali Európu i Slovensko už niekoľkokrát iné kultúry či civilizácie? Akurát že Mongoli, Tatári, Turci či Osmani sem prichádzali s vojskom a s jasným úmyslom dobyť nás, zatiaľ čo teraz prichádzajú „húfy“ a my veríme, že – pomôcť nám s populačnou krízou?

Rozpadali sa ríše – antická grécka, rímska, rakúska, zrejme nie iný osud čaká aj európsku. Menili sa mená mocnárstiev či štátov, v ktorých sme žili. Marava, Uhorsko, Rakúska ríša, Česko-Slovensko i Československo. A menili sa aj mená našich predkov možno na spôsob zmien priezvisk našich mám, ale aj manželiek či dcér. Ani Slovenmi nie sme odjakživa a Slovákmi len od 15. storočia. A testy DNA naznačujú, že aj pod Tatrami žijúci Kvádi, Markomani či Svébovia, Kelti boli našimi predkami. Ved' na našom území panoval „Kvád“ Vannius, tu teda – kde inde? – prijal Petrových misionárov Syrusa a Juventiusa okolo roku 50.

Tak či tak, ako národ sme pretrvali a dnes predsedáme „Európe“. (Aj keď možno tento fakt preceňujeme, v každom prípade nám predsedníctvo už prinieslo jeden pozitívny efekt: Bratislava má opravené cesty – škoda len, že nestihli odstrániť hrdzu zo zvodidiel popri nich!)

Odpovede na otázku prečo nesú so sebou malé otázky. Geografická poloha? Ved' sme boli i sme na križovatke záujmov! Jazyk? Ved' na jednom spoločnom sme sa začali dohadovať až za Bernoláka a Štúra! Zvyky? Ved' každá dolina, ba dedina má iné kroje, iné piesne.

Pri živote nás teda najskôr udržala naša zem, pôda, ktorú sme obrábali a dorábali na nej obživu. Tá nám nedovolila vziať na pleciah ruksak a odísť doďaleka. Bolo sa treba o ňu starať celý rok. A viera v Boha. Naši predkovia dobre vedeli, že ich robota na pôde len spolu s Božou prajnosťou, teda s dažďom, so slnkom, s vetrom, zachová ich pri živote.

Predsa teda celkom neplatí, že všetko tu už raz bolo: ešte nikdy sa naši predkovia nestarali o svoju pôdu tak macošsky ako my! Pôdu predávame cudzincom, zatrávňujeme ju a mulčujeme. Jeme umeliny z „marketov“ a sami odchádzame za prácou – a nie vždy sa vraciame – do ďalekej cudziny. Nepilime si konár, na ktorom sedíme? Prežijeme?

Nezabúdajú na hrdinského hurbanovského dobrovoľníka Pred zradou zvolil dobrovoľnú smrť

Text a foto: Milan RYBÁRSKY, predseda MS MO Kremnica

Kremnickí matičiari v spolupráci s mestom Kremnica si už viac rokov koncom júna na pietnej spomienke pripomínajú hrdinskú smrť poručíka hurbanovských dobrovoľníkov Juraja Langsfelda pri pamätníku nad jeho hrobom z roku 1922. Stalo sa tak aj pri 167. výročí popravy, ktorú tento štúrovský martýr podstúpil namiesto ponúkanej možnosti prestúpiť k honvédom a zradiť idey, za ktoré bojoval.

V spomienkových príhovoroch organizátorov a hostí zazneli známe dejinné reálie z rokov 1848 – 1849, keď Langsfeld ako mladý martinický učiteľ a hurbanovský dôstojník sa so svojou čatou dobrovoľníkov zúčastnil na revolučných bojoch. Po porážke ho v Turčianskych Kľačanoch zradou vlastného ujka Čabiaka zajal maďarský trestný oddiel a došikoval do Kremnice s ďalšími zajatými zo Sučian a z okolia. Obesili ho 22. júna 1849 pred zrakmi obyvateľov Kremnice, ktorých na miesto popravy Maďari nahnali spolu so školskou mládežou.

Na spomienkovom akte sa popri matičiariach a obyvateľoch Kremnice zúčastnil primátor mesta Kremnica A. Ferenčík a jeho zástupkyňa I. Ceferová, riaditeľ členského ústredia MS

Účastníci pietnej spomienky na štúrovského martýra Ďurka LANGSFELDA v Kremnici.

v Martine M. Fejko, člen výboru MS a predseda komisie výboru MS pre národnostné vzťahy V. Komora, predseda MO MS Sučany M. Miert, priamy potomok po rodine Langsfeldovej M. Kožuch, a tiež príslušníci armádnych zložiek z Martina, ktorí nesú meno po J. Langsfeldovi a počas slávnosti držia pri jeho hrobe čestnú stráž.

Organizátori očakávali na pietnej spomienke väčšiu účasť mladej generácie, žiakov a študentov kremnických škôl a so znepokojením prijali zdôvodnenie, že podujatie sa konalo už po pracovnom čase pedagógov, ktorí by mali zabezpečiť dozor nad zúčastnenými. Ani individuálne z nich nikto neprišiel.

V Prievidzi vyhodnotili 15. ročník súťaže najmenších čitateľov Most do sveta nových vedomostí

Text a foto: Božena BLAHÁČOVÁ

Zaujať deti knihou, podnieť v nich lásku k čítaniu a dosiahnuť, aby čítanie považovali za súčasť života je pre každého knihovníka s dušou fascinujúca výzva. Pravý knihovník detského oddelenia vidí za každým malým návštevníkom a čitateľom rozvíjajúci sa príbeh múdrosti, fantázie a úspechu. Urobí čokoľvek, aby tých svojich návštevníkov zaujal, aby sa písmenká stali ich kamarátmi a mostom do sveta vedomostí.

V Hornonitrianskej knižnici v Prievidzi v septembri minulého roka vyhlásili už 15. ročník súťaže pre triedne kolektívy 1. – 4. ročníka ZŠ Čítajme spolu, ktorej cieľom je hravou formou priviesť deti k čítaniu, zároveň si osvojiť čitateľské zručnosti a rozvíjať vzťah ku knihe. Žiaci po celý rok čítali básničky, rozprávky, náučnú literatúru. Naučili sa orientovať v knižnici, poznávať slovenských autorov i vyberať si knižky podľa ich mien. Pri každej návšteve kniž-

nice si všetci požičiavali knihy domov. Súčasťou boli literárne hry, súťaže,

kvízy, dramatizácie, zážitkové čítanie, maľovanie ilustrácií či získavanie informácií z encyklopédií. Koncom júna tohto roku súťaž, na ktorej sa knižnými darmi pre najlepších podieľal aj MO MS v Prievidzi, vyhodnotili a mohli konštatovať, že sa projekt úspešne rozvíja. Do súťaže sa prihlásilo päť prievidzských základných škôl a tridsaťtriednych kolektívov. Víťazom sa stala 3. B zo ZŠ na Mariánskej ulici s pani učiteľkou Mgr. Alenou Jurikovou.

V drienčanskom pôsobisku národopisca Pavla Dobšinského Prišli aj Kameňožrút, Lomidrevo a Valibuk

Text a foto: Darina FIGÚROVÁ, predsedníčka MO MS Čierna Lehota

Matičiari v Čiernej Lehote si ešte začiatkom roka predsavzali, že sa v lete vydajú po stopách folkloristu a národopisca Pavla Dobšinského a navštívia jeho posledné pôsobisko Drienčany, kde sa koncom júla už tradične organizuje zaujímavé spoločensko-kultúrne podujatie Dedina oživa.

Dobšinského rozprávkové bytosti prišli tentoraz do jeho rodných Drienčan.

Gemersko-malohontské osvetové stredisko v Rimavskej Sobote a miestne organizácie a občianske združenia v spolupráci s vedením obce pripravili aj na tohtoročný XIII. ročník podujatia bohatý celodenný program s vystúpeniami folkloristov, ľudových rozprávačov, jarmokom tradičných remesiel, bohatou ponukou kulinárskych dobrot, vystúpením pouličného divadla Veľká rodinka so známymi rozprávkovými bytosťami Kameňožrútom,

Lomidrevom a Valibukom, súťaž o najrozprávkovjší dvor v Drienčanoch, tvorivé dielne pre deti na historickej fare P. Dobšinského Rozprávkové snečné hodiny a vďaka GM Hvezdární v Rimavskej Sobote aj naozajstné pozorovanie Slnka.

Po fujarovej zvučke všetkých prítomných privítal starosta obce Peter Švoňava a poprial im krásne prežitý deň. A naozaj si bolo z čoho vyberať i dopriať. Už o desiatej

hodine predpoludním bolo pripravené pásmo slova a hudby v miestnom evanjelickom kostole a potom dva folklórne programové bloky – dopoludní Na dedine dobre a popoludní Medzi dvoma vrškami, kde sa predstavili Kokavskí heligonkári, Muzička, mali tanečníci aj známy Stromiš z Vlachova. Ján Amróz z Telgártu a LH Borievka potešili nádherným spevom, a keď zaznela hymna Na Kráľovej holi spievali dojatí a hrdí všetci v hľadisku.

Čiernolehoňania sa zaujímali najmä o muzeálnu expozíciu, kde je priehľadne a pútavo inštalovaný prierez životom a tvorbou P. Dobšinského, ale tiež ich zlákalo aj rozprávkové bludisko, kde boli na stenách umiestnené úryvky z jeho rozprávok.

„Cestou k snečným hodinám sme obdivovali aj rozostavanú kolkáreň. Vidno, že sa títo Drienčania činia. Každý rok nás prekvapia niečím novým,“ chválila Gemerčanov Darina Figúrová, predsedníčka MO MS v Čiernej Lehote.

PRIPOMÍNAME SI

6. augusta

– pred deväťdesiatimi piatimi rokmi (1921) sa na dunajskom nábreží v Bratislave otvorila prvá medzinárodná výstava nazvaná Orientálny trh, na ktorej sa zúčastnilo 1 521 vystavovateľov; tak vznikla tradícia veľtržného mesta

7. augusta

– stodesať rokov, čo sa narodil slovenský maliar Dezider Milly (1906 – 1971), ktorého doménu boli krajinomaľby, kresby a knižné ilustrácie

8. augusta

– stopäť rokov od narodenia Jozefa Repčáka (1911 – 1982), jedného zo zakladateľov nášho moderného knihovníctva a bibliografie, historika slovenskej knižnej kultúry

– štyridsať rokov od smrti cirkevného historika Stanislava Polčína (1921 – 1976), ktorý emigroval pred komunistickým útlakom a od roku 1953 až do smrti pôsobil v Ríme ako vedúci vysielania Vatikánskeho rozhlasu pre Slovensko

9. augusta

– štyristosedemdesiat rokov, čo okolie Levoče napadli mračná kobyliek (1546); pokryli polia do výšky až pätnásť centimetrov, mestská správa dala zvonit' na všetky zvony, aby ich odplašili zvukom, ľudia sa zbehli na kraj polí a tklí na hrnce, drevené súdky a na všetko, čo rachoťilo, v zúfalstve si podpaľovali úrodu, nakoniec sa im podarilo mračno odohnať, výsledkom bol však hladový rok

– stopäť rokov od narodenia skladateľa Pavla Čádyho (1911 – 1978), jedného z prvých slovenských autorov tanečných piesní (Biele margarety, Najkrajšia hviezdička...)

10. augusta

– dvestopäťdesiat rokov, čo sa narodil skladateľ a dirigent Jozef Kumlík (1801 – 1869), mal veľkú zásluhu, že sa Bratislava popri Viedni stala druhým centrom hudobného života strednej Európy; ako tridsaťštyriročný prvý raz uviedol Beethovenovu Missa solemnis v Dóme sv. Martina

11. augusta

– päťstošesťdesiat rokov od smrti nášho vojvodu Jána Huňadyho (1409 – 1456), ktorý so svojím vojskom zastavil postup Turkov pri Belehrade, o niekoľko dní však zomrel na mor, ktorý na Balkán priniesli osmanské vojská; jeho syn Matej sa stal o dva roky naším kráľom

– pred dvesto dvadsiatimi rokmi sa v Luboreči narodil Ján Blahoslav Benedikt (1796 – 1847), Šafárikov pomocník pri zbieraní slovenských ľudových piesní, zakladateľ slovenského študentského spolku v Kežmarku

– deväťdesiat rokov, čo sa narodila nezabudnuteľná autorka komorných plastík, medailí a šperkov Alina Ferdinandi (1926 – 1974)

– filmový režisér Martin Holly by mal osemdesiatpäť rokov (1931 – 2004)

– hokejový reprezentant L. Višňovský oslavuje štyridsiatu

12. augusta

– sedemdesiat rokov od chvíle, čo sa začal proces s náčelníkom Hlinkovej gardy Otomárom Kubalom (1946), obesili ho štyri dni po vynešení rozsudku

(jč)

OPRAVA

V rubrike PRIPOMÍNAME SI v 27. čísle SNN sme uviedli, že významný slovenský odborník na španielsku a latinskoamerickú literatúru a prekladateľ Vladimír Oleríny sa dožíva deväťdesiatich piatich rokov. Dr. Vladimír Oleríny však krátko pred svojim úctyhodným výročím sa s nami navždy rozlúčil. V literatúre a divadelnom umení však zostáva jeho masívne dielo. Česť jeho pamiatke!

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.